

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרָתְךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

כדי שמלכות ה' תתקבל אצל הגוים בצורה נכונה, מתוך הכרה שהמלך הוא אלקי ישראל — כמו שהוא מופיע בעם ישראל ובתורה — צריכים שהמלכות תעבור אליהם בדרך התלבשות, כשעם ישראל מקבל על עצמו את המלכות בפנימיות, לטובת העולם כולו. עם זאת, ודאי שהדינים של המלכות לא שייכים לעם ישראל מצד עצמם אלא רק לגוים — כי הנהגת מלכות כזו היא טובתם ותיקונם האמתיים. כלומר, כל ענין ההמלכה של ה' הוא בעצם חלק מהמהפכה הרביעית — ההפצה שלנו לכל אומות העולם.

[מתוך השיעור "מלוך — על העולם כולו"]

האזינו-שובה-יוה"כ תשפ"ז

האזינו־שובה־יוה"כ ה'תשפ"ז

04 מעול מלכות לעול תורה

נקודה מעובדת
התהליך מראש השנה ליום כיפור

05 "מלך - על העולם כלו"

"אבינו מלכנו" - אבא לישראל
ומלך לכל העולם
העברת תודעת מלכות ה' לעולם כולו

17 רועם הקדושה

מאור עינים פרשת האזינו
עליות וירידות בעבודת ה'

21 סידור ומחזור

התבוננות לימים הנוראים
במעבר מתפלה בסידור לתפלה במחזור

23 על דעת המקום

ביאורי תפלה
פירוש דברי הפתיחה ליום הכיפורים

26 הסיפור החסידי

צעקותיו ריפאו עצבותי
רבי אשר פריינד

28 מענות ותשובות

תשובות הרב לשואלים
החיות הורים באופן המתקבל
ו"שעת צלולת שעת קרבא"

29 פאזל ופזמון

חבל נחלתו
רזי יספר לנו על חבלים ומה הקשר
שלהם לעבודת התשובה

העלון מופק ע"י עמותת

אוהבים להיות יהודים.

לקבלת השיעורים במייל

ולהצטרפות לצוות המפיצים:

itiel@pnimi.org.il

עורך: אביב מויאל

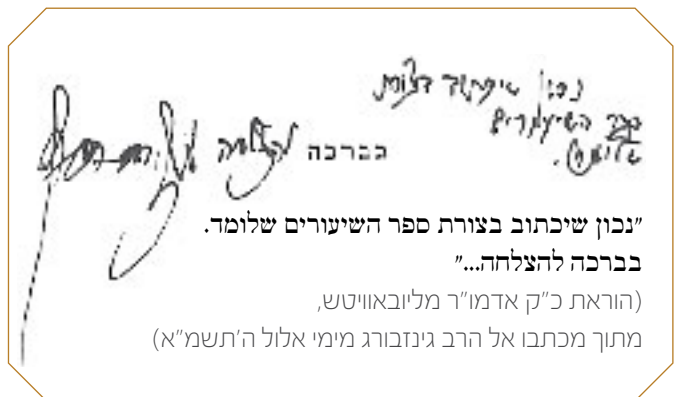
עיצוב: דעה צ'אביחיל

מערכת: הרב יוסף פלאי,

בעד יעקבי ואיתיאל גלעדי

עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־

זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רוה

הקדמת המערכת

שבת שלום וגמר חתימה טובה לכל קוראי **נפלאות**, בתוך כל בית ישראל. **שלושה שיעורים בגליון שלפניכם:** שיעור **מראש השנה** בבית הרב, **מאור עינים** לפרשת האזינו ורשימת **התבוננות לימים הנוראים**.

השיעור הראשון – **"מלוך – על העולם כְּלו"** – הוא דברי התעוררות שנאמרו **לפני התקיעות**, המדגישים את העובדה **שהמלכת ה'**, עם כל המתח והדין, איננה מיועדת עבור עם ישראל, בנו יחידו של המלך, אלא דווקא **עבור אומות העולם**. ההתבוננות המפתיעה הזו, **משלימה את מהלכי הרפורמה הקדושה** והאנרכיה המתקנת מהשבועיים האחרונים, כשהיא מדגישה שעם ישראל האנרכיסטי מבין שיעודו הוא **תיקון עולם**, ולשם כך הוא כופף את עצמו לעול מלכות שמים. השיעור מסיים בהתבוננות שמוליכה אותנו **מראש השנה אל יום כיפור**, דרך הימים שבינתיים.

השיעור השני – **רושם הקדושה** – הוא לימוד של **מאור עינים** לפרשת האזינו, עם הסבר יפהפה על **הרשימו שנותר באדם** אחרי הסתלקות חוויה קדושה, שמאפשר לו בסופו של דבר לשחזר אותה ביתר זאת ויתר עז. השיעור הזה בעצם **חותם שנה מתוקה של לימוד מאור עינים**, ומזמין את כל הקוראים להתפלל שנזכה בזריזות להוצאת ספר הביאורים במאור עינים. בשיעור השלישי – **סידור ומחזור** – מציג הרב **התבוננות קצרה ומתוקה** על המעבר מתפלה בסידור בימות השנה לתפלה במחזור בימים הנוראים. **אל תפספסו!**

מדור **ביאורי תפלה**, על החלק הכי שמח בתפלת יום כיפור – **"אנו מתירין להתפלל עם העברנים"** – הוא גרסה מקוצרת, וניתן לקבל את הגרסה המלאה ברשימת התפוצה שלנו אליה ניתן להרשם בדוא"ל itiel@pnimi.org.il

ברוך ה', עם תחלת השנה, אנו זוכים להוצאת שני ספרים חדשים, שניהם פרי הגליון שלפניכם: **טעם מצוה**, בשני כרכים של התבוננות מעמיקה בנגלה ובפנימיות במצוות לאורך פרשיות השבוע, וכרך נוסף של **רדי**, לפי מעגל השנה. בעזרת ה', את הספרים החדשים תוכלו לרכוש **שמחת בית השואבה** ביום שני של חול המועד סוכות – **פרטים בגב הגליון**.

שבת שלום ומבורך
גמר חתימה טובה
המערכת

סדר הלימוד לשבוע הבעל"ט:
נ"ך יומי – יהושע פרקים ו"ב; משנה – חולין פרק ה.

נקודה

מעובדת מתוך שיעור

מעול מלכות לעול תורה

בראש השנה אנחנו מקבלים עלינו "עול מלכות", שמובנה הפנימי – לפי מה שהוסבר – הוא עול המלכת ה' על העולם כולו, "לתקן עולם במלכות ש-די". כך נהג אדם הראשון כאשר נברא, בראש השנה, ומיד פנה אל כל היצורים – "באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני הוי' עשנו" (עד שחטא ונפל). אך ביום כיפור – עליו נאמר "וביום חתונתו זה מתן תורה", יום מתן תורה של הלוחות השניים, לוחות של בעלי תשובה – אנחנו פורקים מעלינו "עול מלכות" ומקבלים עלינו "עול תורה", עמידה מול ה' פנים אל פנים ולימוד תורה מפיו באהבה רבה.

בין שני הימים, החל מהיום השני של ראש השנה ועד ערב יום כיפור, אנחנו עסוקים ב"עול דרך ארץ" – עבודת התשובה על עבירות שבין אדם לחברו, שעיקרה 'להיות בן-אדם' (מענטש), להזהר מכל פגיעה בזולת במעשה או בדבור (וכמובן, לפייסו עם נפגע, כנפסק בהלכה שיש לעשות בערב יום כיפור). כלומר, לא די שהאדם יקבל עול מלכות שיכפה את טבעו הראשון (בחינת "אדם הראשון") – "שאלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו" – אלא עליו לשוב ולתקן את טבעו כדי לבנות חברה מתוקנת באמת.

"יחינו מיומים [עול מלכות] ו'עול דרך ארץ', הנחוצים לתיקון עולם, בשני ימי ראש השנה, ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו [ב'עול תורה', בו עומדים רק לפני ה']!"

בראש השנה אנו ממליכים את ה'. "בנין המלכות מן הגבורות" – אימת המלך מוטלת על נתיניו, הצפויים לעונש אם יעברו על פקודותיו – ורק כך יוכל המלך לדאוג לטובת המדינה. אכן, מערכת היחסים הזו איננה מתאימה למלך עם בנו יחידו. הבן, יורש העצר, מגויס להמלכת אביו על המדינה ונוהג באביו גינוני מלכות, אך בפנימיות היחס ביניהם קרוב ואישי, ולא עולה על דעת המלך להעניש את בנו כ"מורד במלכות" בשום מקרה. כלומר, בפניה לה' כ"אבינו מלכנו" אנו מדגישים שהוא בעיקר "אבינו" ורק בנוסף לכך הוא "מלכנו", ועד שאנו אומרים לו – "אין לנו 'מלך', אלא [יש לנו] 'אתה' [כי אתה אבינו]!".

בראש השנה אנו 'מתנדבים' להמליך עלינו את ה', כדי לפעול על העולם כולו את קבלת המלכות באופן מתוקן ופנימי. לכן נוסח המלכת ה' בתפלה מתמקד בהמלכתו על כל העולם – שיכיר ש"אלהי ישראל [ולא 'מלך ישראל']! מלך" – וגם בפרק מז בתהלים, שנאמר לפני תקיעת שופר, בולטת הפניה דווקא אל "כל העמים". עם ישראל, האנרכיסטי מטבעו, איננו זקוק למלך המולך בתוקף ובכפיה. הוא מקבל את המלכות מתוך מחויבותו לתיקון עולם – העולם נברא "בשביל ישראל", אך ישראל, המשפיעים בעצם, מרגישים שהם נועדו 'בשביל העולם'. אכן, ביום כיפור מתגלה מערכת היחסים הקרובה שלנו עם אבינו (ודודנו) האהוב, המכפר לנו על כל עוונותינו.

שיעור

"אבינו מלכנו" – אבא לישראל ומלך לכל העולם

"מלך – על העולם כולו"

קיצור מהלך השיעור

ביום השני של ראש השנה זכו המתפללים במנין בבית הרב לדברי התעוררות לפני התקיעות והמשך להם אחרי "תשליך" – התבוננות מתוך דברי הרב המגיד ממעזריטש על כך שעבודת **המלכה** לא שייכת בעצם לעם ישראל, בניו של ה', אלא היא נעשית על ידינו מתוך האחריות **להמלכת ה' על העולם כולו (פרק א)**. מתוך התבוננות זו מתבארות כמה נקודות חשובות ביחס **למלכות בעם ישראל (פרק ב)**. הדברים היו המשך יסודי לשני שיעורים חשובים לאחרונה, על 'רפורמה קדושה' ועל 'אנרכיה מתוקנת', כשהם בעצם מחברים יחד את שני השיעורים – **עם ישראל איננו זקוק ואיננו מותאם למלכות**, יש לו טבע של אנרכיה וזהו בסופו של דבר היעוד המשיחי, אך ה'רפורמה' של הדור האחרון היא הכרה שתכלית **עם ישראל היא להיטיב לעולם כולו**, ולכן הוא 'מתנדב' לקבל את מלכות ה' ולהעביר את **תודעה המלוכה לעולם כולו**. השיעור, שנוגע בעיקר לראש השנה, שייך כמובן לכל עשרת ימי תשובה – ימי **בנין המלכות** והמלכת "המלך הקדוש" ו"המלך המשפט" – והוא חותם **(בפרק ג)** בהתבוננות מיוחדת על היחס בין שני ימי ראש השנה ויום הכיפורים, סדר של **"עול מלכות", "עול דרך ארץ" ו"עול תורה"**.

א. אב לישראל ומלך לעמים

משל הרב המגיד

נאמר דברי התעוררות לפני התקיעות:

במזמור שאומרים שבע פעמים לפני תקיעות

כתוב **"וַיִּמְרוּ אֱלֹהִים וַיִּמְרוּ לְמַלְכָּנוּ וַיִּמְרוּ. כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַיִּמְרוּ מִשְׁכִּיל"**^א. בהתחלה

נרשם (מהזכרון) ע"י איתאל גלעדי. יום ב' דראש השנה תשפ"ז – כפ"ח.

א תהלים מז, דח.

ה' נקרא "אלהים", אחד כך "מלכנו" ואז "מלך כל הארץ אלהים"^ב – צריך להבין את זה. את

ב ורמז: "אלהים... למלכנו... מלך כל הארץ אלהים" משלימים ל**כח** ברבוע (784), **"פעלת צדיק [לחיים]"** (משלי י, טז; **"לחיים"** הוא ממוצע כל אות ב"פעלת צדיק"). יש כאן ה ברבוע אותיות:

בשביל השויון,

שלא תהיה
אפליה, המלך
מחייב גם את
הבן שלו באותם
דברים – אבל
החויב הוא רק
כלפי חוץ, ובודאי
שהמלך לא
מתכוון להעניש
חלילה את בנו
יחידו

הפסוקים האלה מסביר
המגיד ממעזריטש²:

מי כמוך אב הרהמים
זוכר ליצוריו ברחמים
(תפלת שמו"ע לעשי"ת).

אפשר לבאר על פי
משל, למלך שגזר על כל
עבדיו שיעשו איזה דבר
ולא יטו עצמן ימין ושמאל
מהם, רק לעשות כחוקות
המלך וכמצותיו, והנה
הדבר הזה היה תיקון לכל
המדינה, גם בלא זה היא
צורך גדול להמלך, כי במה

שהם עושין רצון המלך, ניכר גדולתו ומלכותו על
בני מלכותו, ועשה לזה יום המונבל שיעברו לפניו
כבני מרון ליסר מי שלא עשה רצונו ולתן שכר טוב
להמקיימים, והנה מנימוס המלכות שיעמוד במקום
המשפט מליצי טוב, גם משטינים כנהוג.

והנה המלך הזה כדי לזרזם נפשיהו דבני
המדינה שיעשו רצונו, נזר גם כן על בנו היחיד
שגם הוא יעשה כפי התנהגות ההם, וממנו ילמדו
וכן יעשו, וגם עליו יעבור כוס התרעלה אם יעבור
על רצונו, ובאמת כל זה היה רק לפנים, כי הוא בן
יחידו והגם אם יחטא לפניו המו מעיו עליו ויש לו
אהבה גדולה.

בשביל השויון, שלא תהיה אפליה, המלך
מחייב גם את הבן שלו באותם דברים – אבל
החויב הוא רק כלפי חוץ, ובודאי שהמלך לא
מתכוון להעניש חלילה את בנו יחידו (וכמו
שקראנו בהפטרה היום, ואומרים בפסוקי

א ל ה י ם
ל מ ל כ נ
ו מ ל כ
ל ה א ר צ
א ל ה י ם

השורה הראשונה והשורה האחרונה הן "אלהים" ושלוש
השורות שבאמצע עולות ברית, ג"פ (ממוצע כל שורה)
צדיק, היינו שיש כאן שלשה צדיקים בין שני אלהים, וד"ל.

ג דברות המגיד ר"ה (מאמרי תקיעת שופר) כ.

זכרונות, "הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשעים
פי מדי דברי בן אפרנו עוד על בן המו מעי לו
רחם אפרקמו נאם הוי"ט).

והנה המסטינים ההם הבינו שבאמת יצא
הדבר מאת המלך גם על בנו, וגם הוא ענש יענש
אם יעבור רצונו, והנה ביום המשפט באו משטינים
ההם וקטרגו גם על בנו, כראות המלך כל זה, עשה
בחכמתו הגדולה, לא חרה אפו עליהם על עשותם
הדבר הזה כי בן צוה להם, רק התחיל לספר לפניהם
כל המקרות אשר קרה אותו, איך גדול צערן היו עד
אשר גדלו ונשאו מנעוריו עד היום, והאיך אהבתו
עזה עליו הוא בנו יחידו הנחמד אשר הוא כבבת
עינו, והמשטינים כשמעם זה והבינו שאין רצון המלך
שישטינו עליו, ולא היה רצון המלך מתחלה [שיענש]
כשיעבור על דת, רק רצה שיתפשט מלכותו ואימתו
על בני המדינה ולא על בנו אשר תמיד מתעורר
הרחמים עליו כרחם אב על בנים. והנה, כשרצון
המלך הוא כך, ובלא זה המשטינים אינם נוטלין
שכר מאת המלך, רק לעשות רצון המלך, דהיינו
שישטינו כנ"ל, וכשרואין שרצון המלך שלא ישטינו
עליו רק אדרבה המליצי טוב ימליצו בעדו, והנה הם
בעצמם התחילו להמליץ בעדו, כיון שרואין שכן רצון
המלך ועיקר מגמתם הוא גם כן לעשות רצון המלך,
ממילא מה איכפת ליה, ונמתק הגבורות להסדים.
המשטינים רק ממלאים את תפקידם –
משלמים להם כדי להשטין וכך הם עושים, לפי
רצון המלך. לכן גם המלך לא מקפיד עליהם על
ההשטנה, אלא הוא פועל בישוב הדעת ופשוט
מספר להם זכרונות על תולדות הבן – על צער
גידולו ועל האהבה העזה אליו – והם מבינים
מה רצון המלך ומשנים כיוון. בסופו של דבר,
הם עובדים בתשלום ופועלים לפי מה שהם
מבינים את רצון המלך – וכשהם מבינים
שהמלך רוצה רק טוב לבנו הם ממליצים עליו
טוב (וכך הגבורות הופכות לחסידים, המשטינים
עצמם הופכים למליצי טוב – "ומלאך רע עונה

אמן"ה).

ובזה יובן על דרך (שמות ד, כב) בני בכורי ישראל, ועל דרך הגמרא (ב"ב מו.) שטן ופנינה לשם שמים נתכונו, נמצא הם עושים רצון המלך.

כעת המגיד מתחיל להעביר את המשל לנמשל – הבן היחיד הוא ישראל, וגם על המשטינים למעלה ולמטה (שטן ופנינה) נאמר שהם מתכוונים לשם שמים, ממלאים את תפקידם כרצון המלך, ואם המלך ירצה הם יהפכו לטוב.

וזה שאנו אומרים פסוקי זכרונות אחר מלכויות, דהיינו אחר סיפור דברים מאהבתו הגדולה עלינו, והיינו (ירמיה ב, ב) זכרתי

לך חסד נעורייך, וכדומה, שזה (תפלת זכרונות) אתה זוכר מעשי עולם, דהיינו שעיקר הבריאה היה בשבילנו, כמו שאמרו חז"ל (ויקרא רבה לו, ד) בראשית בשביל ישראל כו', ואינו מתנהג עמנו בבחינת מלך.

ברכת מלכויות היא גזרת המלך על כולם בשוה, אך ברכת זכרונות שאחריה היא אותם זכרונות שמספר המלך למשטינים על בנו, כדי לספר להם על אהבתו כלפיו, וכך לרמוז להם שהוא מצפה שרק ימליצו טוב עבורו. לכן עיקר הזכרונות הוא שבח ומעלת "בני בכרי ישראל". הוא מדגיש דווקא את תפלת זכרונות, בהתאם

ה שבת קיט, ב. והנה, "גדול העונה אמן יותר מן המברך" (ברכות נג, ב; נזיר סו, ב), והעונים אמן הם הגבורים ש"יורדי ומנצחין", בחינת "אתהפכא חשוכא לנהורא" (זהר ח"ג רסז, א), ודווקא בכך מתגלה שרש נשמות ישראל בעצמותו יתברך, וד"ל.

ו תורה זו של המגיד מתייחסת למלכויות (הנושא הכללי של ראש השנה, ביחס לעולם כולו) ולזכרונות (מעלת הבן היחיד של המלך, שבצעם יוצאין הכלל ביחס למלכות). אכן, הכל נפעל על ידי השופר – "אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכני עליכם, אמרו לפני זכרונות כדי שיעלה זכרוכם לפני לטובה, ובמה? בשופר" (ראש השנה לד, ב) – אליו מתייחס המגיד בתורה הבאה בדברות המגיד, בה מובא משל על תקיעת השופר (שמקורו לכאורה כבר אצל הבעל

לכך שראש השנה כולו נקרא "יום הזכרון"י.

וזהו מי כמוך אב הרחמים, דהיינו שזוכר יצוריו, דהיינו ישראל שהם עיקר היצירה וראשית המחשבה, כי בחינת מלך אין צריך להזכירה הנ"ל.

בשביל המלכת ה' לא צריך להזכיר את מעלת ישראל, וב"מי כמוך אב הרחמים" מזכירים את ה' רק כאבא ולא כמלך – התכלית כאן היא לא ההמלכה, ששייכת לכל העולם, אלא דווקא היחס המיוחד של האבא לבן היחיד, עם ישראל. ממילא, אנו בטוחים בראש השנה שאנו זכאים בדין^ח, שהרי אנו בנים (ו"בין כך ובין כך אתם קרויים בנים"ט).

לאור כל זאת הוא חוזר להסביר את הפסוקים בפרק שאומרים שבע פעמים לפני

שם טוב – ראה המשך "וככה" תרל"ז פ"ע): המשל מענין תקיעות... למלך אחד ששלח בנו יחידו לארץ מרחקים על איזה טעם כמזכיר אותו, והנה הבן זה שהונגלה בין אנשי הכפרים, נעשה איש שובב ושכח בנימס המלך, ונתעבה שכלו, גם נתעבה טבעותו הוק, וגם שכח אפילו הלשון של המלכות, והנה ביום אחד שמע הבן שיבא מלכות לעיר זו שהוא בתוכו, והנה כשבא המלך בא הבן בתוך הפלסין של המלך, וצעק בקול גדול משונה ורק בצעקה בלבד, כי שכח הדיבור של המלך, ואז כששמע המלך קולו וראה ששכח אפילו הדיבור, נתמלא רחמים על בנו. וזהו ענין הקול השופר.

הטעם הכמוס לשמו שלח המלך את בנו לארץ מרחקים הוא בפשטות כדי שהבן ימליך אותו על בני המדינה הרחוקה (כבפנים בארוכה), אך במקום זאת הוא נטמע בין הגוים ושכח אפילו את לשון המלכות. אכן, בתקיעת השופר מכיר המלך את בנו בטביעות עינא דקלא (גטיין כג, א. וראה גם שיעורי כ"ח אלול תשע"ח). כלומר, ההיכר בין ישראל לעמים הוא דווקא בקול הפשוט, קול השופר, וממילא הוא גורם לכך שכל הדינים יורדים ומתבטלים מהבן (ועוברים לגוים) ועד שהם מתהפכים ומתמתקים (כשהמשטין הופך למליץ טוב) – "ובמה? בשופר", וד"ל.

ז **הזכרון** עולה **רפח** – על ידי זכרונות טובים מבררים ומעלים את **רפח** הניצוצות שנפלו, כולל כל עברות הבן היחיד ש"זדונות נעשו לו זכויות" (עפ"י יומא פו, ב), **זכרון** לשון **זכות**!

ח ראה יל"ש דברים רמז תתכה.

ט קידושין לו, א.

התקיעות:

ועל פי זה יובן הפסוקים (תהלים מז, זמ' זמרו לאלהים זמרו כו', זמרו מלשון (ישעיה כה, ה) לומר עריצים, פירוש הכריתו כח הגבורות, דהיינו שתכריתו הכח אלהים, גם זמרו למלכנו זמרו, כי הבנין שלה מהגבורות, רק מלך אלהים על גוים, ויטו הגבורות עליהם.

הוא מפרש בצורה פלאית ש"זמרו אלהים זמרו" היינו הכרתת הדינים, משם אלקים, ו"זמרו למלכנו זמרו" היינו בטול המלכות מעלינו ("מלכנו") – וכשמתבטלים הדינים מתבטלת

המלכות, שהרי "בנין המלכות מן הגבורות", ונשאר רק "כי מלך כל הארץ אלהים" ו"מלך אלהים על גוים", המלכות והדינים הם על כל הארץ, על גוים, ולא על ישראל. המגיד לא מפרש כאן את ה"זמרו" הנוסף בפסוק השני – "זמרו משכיל". אפשר לפרש ש"משכיל" הוא כמו 'משכיל' בחסידות, וכדי לומר את כל מה שהמגיד אומר (והמשמעות שלו, כמו שמיד נסביר), צריך להיות 'משכיל' (וכן

מפורש בתרגום שה"זמרו משכיל" צריך להיות "בשכלא טבא" והאבן עזרא והרד"ק פרש שה"זמרו" פונה לכל משכיל – כשהרד"ק מדגיש "כל משכיל ומשכיל, בין בישראל בין באומות העולם, זמרו לאל" – והמלבי"ם הדגיש ש"זמרו משכיל" היינו יעוד עתידי, "שאיז ישכילו כולם מלכות ה' וגדולתו"^י).

י ע"ה שכו"ה דרוש ב; של"ד; טעמי המצות פרשת בהעלתך; סדור עם דא"ח ד"ה "ברוך מרחם על הארץ". יא הרד"ק בפירושו השני, בשם אביו, פרש "זמרו מזמור שיהיה משכיל שכל לבני אדם, שישכילם ה' כי הוא לבדו

אנרכיזם יהודי ומלכות על הגוים

הנקודה העיקרית של דבריו היא שכל ענין המלכות בראש השנה בכלל לא שייך ליהודים מצד עצמם, בניו יחידיו של ה'. זה כמובן מתקשר טוב מאד למה שדברנו לאחרונה^{יב} – ונדפס בגליון נפלאות של ראש השנה – שיהודים בטבעם הם 'אנרכיסטים', וש אחרי כל הנסיונות של המלכות, בסופו של דבר השאיפה היא לחזור לאנרכיה מתוקנת (בה רק הקב"ה הוא מלך עלינו, כאשר בכל יהודי מתקיים הנאמר בנשיא-מלך ש"אין על גביו אלא ה' אלקיו"^{יג}, באופן של "עבד מלך – מלך"^{יד} ועוד יותר מזה, להיות היחסים של המלך עם בנו שונים לגמרי מהמלכות הרגילה, כמובן).

בכל זאת, אנחנו לא מוותרים על מושג ההמלכה בראש השנה. הרי המלך רוצה שהמלכות תעבור לכולם דרך הבן שלו – שיורש העצר ימליך את המלך על כולם. באמת, בכל מקרה המלכות עוברת לכל העולם דרך ישראל, אבל היא יכולה לעבור באופן של 'דרך מעבר' או של 'דרך התלבשות'^{טו}. כאשר המלכות עוברת דרך ישראל רק בדרך מעבר, ולא בדרך התלבשות, התוצאה יכולה להיות שכל מיני גוים יכירו בכך שה' הוא מלך, אבל באופן שצריכים לדון אם התפיסה שלהם מהולה באביזריהו דעבודה זרה או לא^{טז} (ועל דרך דברי הרמב"ם^{יז} על הדתות הגדולות – שעל אף שהן שקר ואף יש בהן עבודה זרה – שבאו בהשגחה פרטית לסלול דרך למשיח). כדי שמלכות ה' תתקבל אצל הגוים בצורה נכונה, מתוך הכרה שהמלך הוא אלקי

מלך" (ובמצודות פרש "זמרו זמר העשוי בהשכל").

יב שיעור כ' אלול תשפ"ו – נדפס בגליון ר"ה השתא.

יג הוריות פ"ג מ"ג.

יד שבעות מז, ב.

טו תניא קו"א ד"ה "להבין מ"ש בפע"ח" (קנח, א); אה"ת שמיני (ח"ב) ד"ה "יין ושכר" פ"ו סד"ה "פנים בפנים" (עמ' קצד"ה). וראה ד"ה "עוטה אור" ה"ש"ת. ובכ"מ.

טז ראה באריכות בהתוועדות חמשה עשר באב (נדפסה בגליון ראה) תשפ"ו ובנסמן שם.

יז רמב"ם הלכות מלכים פ"א ה"ד (בדפוסים שאינם מצונזרים).

כשמתבטלים

הדינים מתבטלת המלכות, שהרי "בנין המלכות מן הגבורות", ונשאר רק "כי מלך כל הארץ אלהים" ו"מלך אלהים על גוים", המלכות והדינים הם על כל הארץ, על גוים, ולא על ישראל

התקיעה

הראשונה בכל
סדר היא הקריאה
לכל באי עולם, כל
העמים, לתקיעת
הדעת במדרגת
דעת תחתון,
השייכת להם

ישראל – כמו שהוא מופיע
בעם ישראל ובתורה – צריכים
שהמלכות תעבור אליהם בדרך
התלבשות, כשעם ישראל מקבל
על עצמו את המלכות בפנימיות,
לטובת העולם כולו. עם זאת,
ודאי שהדינים של המלכות לא
שייכים לעם ישראל מצד עצמם
כנ"ל אלא רק לגוים – כי הנהגת
מלכות כזו היא טובתם ותיקונם

האמתיים. כלומר, כל ענין ההמלכה של ה' הוא
בעצם חלק מהמהפכה הרביעית^{יח} – ההפצה
שלנו לכל אומות העולם.

פרק מז – לאומות העולם

באמת, כשמתבוננים בתוכנו של כל פרק מז
– אותו חוזרים שבע פעמים לפני התקיעות –
רואים שכולו מדבר על ה' כמלך דווקא על הגוים:
לְמַנְצָה לְבְנֵי קִרְחַ מִזְמוֹר. כָּל הָעַמִּים תִּקְעוּ כָף
הָרִיעוּ לְאֱלֹהִים בְּקוֹל רִנָּה.

"כל העמים תקעו כף" (כמו חסידי ברסלב
שמוחאים כפים ב"המלך הקדוש"... רומז לכך
שתקיעת שופר (הנתון בכפו של התוקע^{יט}) היא
'תקיעת כף' לקבל את ה' כמלך יחיד^כ. כל תקיעה
היא תקיעת הדעת^{כא} – התקיעה הראשונה בכל
סדר היא הקריאה לכל באי עולם, כל העמים,
לתקיעת הדעת במדרגת דעת תחתון, השייכת
להם (בעוד התקיעה בסוף כל סדר היינו תקיעת
הדעת במדרגת דעת עליון, השייכת לנשמות
ישראל, אך לעתיד לבוא תאיר לכולם).

כי הווי' עֲלִיּוֹן נִזְרָא מְלֶךְ גָּדוֹל עַל כָּל הָאָרֶץ.
רמז לקיום היעוד 'וְהָיָה הווי' לְמֶלֶךְ עַל כָּל
הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיָה הווי' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד"^{כב}

יח ראה באריכות בספר **המהפכה הרביעית**.

יט ראה ר"ה כז, ב.

כ ורמז ידוע: "תקעו" עולה 24 (4 בעצרת) ברבוע ו"כף"
עולה 10 (4 במשולש) ברבוע, וביחד עולים 676, הווי' ברבוע!
כא ראה תניא פ"ג. והוא סוד "ותקעתי יתד [ר"ת יסוד-
תפארת דעת, הקו האמצעי] במקום נאמן" (ישעיה כב, כג).

כב זכריה יד, ט.

("הוי' אחד" לישראל "ושמו
אחד" בהתפשטות שמר-מלכותו
לכל באי עולם, אלא שאור
ישראל יאיר גם להם, כנ"ל^{כג}).

יְדַבֵּר עַמִּים תַּחְתִּינוּ וְלֹא־מִים
תַּחַת רַגְלֵינוּ.

המלכות של ה' כמלך יחיד
תגיע לעמים דווקא כאשר "ידבר
עמים תחתינו", תפקיד מלך
ישראל, מלך המשיח.

יִבְחַר לָנוּ אֶת נַחֲלָתָנוּ אֶת נְאוֹן יַעֲקֹב אֲשֶׁר אָהַב
סְלָה. עֲלֶה אֱלֹהִים בְּתִרוּעָה הווי' בְּקוֹל שׁוֹפֵר.

שני הפסוקים הללו מדברים במעלת עם
ישראל, ש"נחלתנו"^{כד} היא "גאון יעקב אשר אהב
סלה", ללא אזכור של מלך עלינו, כאשר עבורנו
"עלה אלהים בתרועה", שם הדין, שרש המלכות,
עולה ומסתלק בתרועה שלנו (ברעות בינינו לבין
אלקינו), ו"הוי'", שם הרחמים ("כרחם אב על
בנים [ולא על עבדים]"^{כה}), נמשך לנו "בקול
שופר"^{כו} ("קול" היינו המשכה ל"בני בכרי
ישראל" ו"שופר", הרומז ל"שופריה דיעקב"^{כז},
קורא "שפרו מעשיכם"^{כח} בעבודה בכח עצמו,
ששלמותה דווקא ב"אינו מצווה ועושה").

זְמְרוּ אֱלֹהִים זְמְרוּ וּזְמְרוּ לְמִלְכָּנוּ זְמְרוּ. כִּי מֶלֶךְ
כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמְרוּ מִשְׁכִּיל. מֶלֶךְ אֱלֹהִים עַל גּוֹיִם
אֱלֹהִים יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא קִדְשׁוֹ.
הכל כפירוש המגיד שלמדנו^{כט}.

כג ורמז: כל הפסוק "כי הוי' עליון נורא מלך גדול על כל
הארץ" עולה 1058 (הרבוע הכפול של 23, תענוג תענוג,
היינו יחוד מים עליונים (תענוג עליון) ומים תחתונים (תענוג
תחתון), ישראל והעמים (המלה "עמים" היא גם לשון
גחלים עוממות, כפירוש החסידות ב"אין מלך בלא עם", וגם
רומזת לעין מים, נביעת מים חיים).

כד "נחלתנו" היינו סוד "נחל נבע" (משלי יח, ד), תיקון
בעל חנן, המלך השביעי – המכוון כנגד המלכות – בשבעת
מלכי התהו, היינו עיקר המלכות דתהו, שדווקא אנו יורשים
ומתקנים, וד"ל.

כה תהלים קג, יג.

כו ראה יל"ש ויקרא רמז תרמה.

כז ב"ב נח, א; זהר ח"א לב, ב.

כח ויקרא רבה כט, ו.

כט ורמז: "זמרו לאלהים זמרו זמרו למלכנו זמרו" –

ברכת "מלכויות", שהוא בעצם הנוסח של הברכה האמצעית בכל תפלות ראש השנה: אלהינו ואלהי אבותינו, מלוך על העולם כלו בכבודך, והנשא על כל הארץ ביקרך, והופע בהדר גאון עזך על כל יושבי תבל ארצך. וידע כל פעול כי אתה פעלתו, ויבין כל יצור כי אתה יצרתו, ויאמר כל אשר נשמה באפו הו"י אלהי ישראל מלך, ומלכותו בכל משלה.

מתחילים בבקשות מ"אלהינו ואלהי אבותינו" שימלוך "על העולם כולו", "על כל הארץ" ו"על כל יושבי תבל ארצך" – המלכות היא לא על ישראל דווקא, אלא על כל העולם. אחר כך יש עוד שלשה ביטויים שמתייחסים לכל הנבראים – "כל פעול... כל יצור... כל אשר נשמה באפו" (והם מכוונים כנגד שלשת העולמות ב"ע"ד, כנודע⁴⁸). והכי בולט הסיום – שכולם יאמרו "הו"י אלהי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה". לא כתוב כאן "הו"י מלך ישראל"⁴⁹ אלא "הו"י אלהי ישראל", בשביל ישראל ה' הוא האלקים שלנו, וצריך שכל אשר נשמה באפו ידע שהוא "מלך" עבורו, "מלכותו בכל משלה" (על דרך האמור ב"שמע ישראל", חותם פסוקי

לד "וידע כל פעול כי אתה פעלתו" כנגד בריאה, ראשית היציאה מן הכח (אצילות) אל הפועל (בתחלה כאפשריות המציאות); "ויבין כל יצור כי אתה יצרתו" כנגד יצירה, כפשוטו; "וידע כל אשר נשמה באפו" כנגד עשיה, בסוד "אף עשיתיו" (ישעיה מג, ז), וד"ל.

לה סידור הארז"ל; משנת חסידים מסכת ליל ר"ה פ"ח מ"ב; לקו"ת שלח מז, א (ובכולם בסדר הפוך מהמבואר בהערה הקודמת, ודוק).

לו הביטוי "הו"י מלך ישראל" מופיע פעם אחת בתנ"ך, "כֹּה אָמַר הו"י מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְגָלוּ הו"י צִבְאוֹת אֲנִי רִאשׁוֹן וְאֲנִי אֶחָד וְאֵין אֵלָהִים" (ישעיה מד, י), פסוק שאומרים בין פסוקי המלכויות בראש השנה. מהפסוק עולה ש"הו"י מלך ישראל" היינו שישאל מגלים את מלכותו הנצחית – כנודע, שרש הזמן הוא במלכות, "הו"י מֶלֶךְ, מֶלֶךְ, הו"י מֶלֶךְ, הו"י ימֶלֶךְ לעלם ועד" (וראה תניא שער היחוד והאמונה פ"ז), אך ישראל מגלים ש"האני" (המלכות) הוא ראשון (בעבר) ואחרון (בעתיד) ומבלעדיו (גם בהווה) אין אלקים, וד"ל. אחרי אמירת הפסוק הזה במלכויות, מגיעים לנוסח המבואר בפנים, "הו"י אלהי ישראל מלך" (מלך על כל העולם על ידינו), והנה "וגאלו" עולה "אלהי", וממילא "הו"י מלך ישראל וגאלו" עולה בדיוק "הו"י אלהי ישראל מלך"!

נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עִם אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם כִּי לֹאֱלֹהִים מִגִּנֵּי אֶרֶץ מִאֲדָנֶהָ.

תכלית המזמור היא "נדיבי עמים", גרי הצדק, הנמשכים מכחו של אברהם אבינו שהוא "תחלה לגרים"⁵⁰, הדמות העיקרית של המשיח בתנ"ך⁵¹ (בסוד "נעוץ סופן בתחלתן"⁵² דווקא)⁵³.

"הו"י אלהי ישראל מלך"

את הנקודה הזו רואים הכי טוב בנוסח של

שבפשוטו ("לפנים") מדבר על "מלכו", אך המגיד מפרש אותו בפנימיותו על בטול הדין והמלכות מאתנו – עולה 1274, ד"פ יעקב ("גאון יעקב אשר אהב סלה"), מט פעמים הו"י (שם הרחמים הנמשך לישראל, "הו"י בקול שופר", כנ"ל בפנים), וד"ל.

ל סוכה מט, ב (וראה אבן עזרא, פירוש החסיד יעבץ, מלבי"ם ועוד עה"פ).

לא ראה גם שיעור ד"ר כסלו תשע"ז. ובכ"מ.

לב ספר יצירה פ"א מ"ז.

לג ומכאן, ברמיזה בלבד, עוד סוגיא שלמה הקשורה בענין (ובע"ה תתבאר באריכות במ"א): "כל ברכה שאין בה הזכרת השם ומלכות אינה ברכה" (רמב"ם הלכות ברכות פ"א ה"ז). השם הוא "ברוך אתה הו"י", השייך לישראל (הפונים לה' "אתה", וכדלקמן בפנים באריכות, ולהם שייך שם "הו"י", מדת הרחמים, כנ"ל בפנים), המלכות היא "אלהינו מלך העולם", השייכת ל"מלוך על העולם כולו" [דווקא מכח "אלהינו של ישראל, 'הו"י אלהי ישראל מלך', כדלקמן בפנים] (וראה ברכות מ, ב תוד"ה "אמר אביו" ש"אפילו דלג תיבת העולם בלבד דמלך לבד אינו מלכות", היינו שה' הוא "מלך העולם" דווקא). כלומר, השם הוא כנגד ישראל והמלכות כנגד כל העמים – ורק כך זוכים לברכה, עניינו של אברהם אבינו לו נאמר "והיה ברכה" (בראשית יב, ב; והוא עולה "מוצא פי הו"י", כך במשולש וכו'). אברהם הוא גם אבינו הראשון, לעם ישראל דווקא, וגם "אב המון גוים" (בראשית יז, ה; כך הוא נקרא דווקא בתוספת ה"ה כדי להוליד את יצחק, בהבדלה בין ישראל לעמים, "ביצחק" ולא כל יצחק", אך תכלית ההבדלה היא המתקה בתוספת גרים בגלות אדום, כאשר ה"אב המון גוים" מתקיים דווקא באמצעות נשמות ישראל, ולברכת אברהם זוכים דווקא כשיש יחס בין ישראל לעמים (ודוק בסוגיא בברכות שדעת רב היא שברכה צריכה שם ודעת רבי יוחנן היא שברכה צריכה מלכות – רב בבבלי עסוק בעיקר בהבדלה בין ישראל לעמים ואילו רבי יוחנן בארץ ישראל, מקום ההמתקה, מצריך את היחס לעמים – ואנו פוסקים שאין שם בלא מלכות, וצריכים את שתי הבחינות, ו"עתידי ארץ ישראל שיתפשט בכל הארצות"). ורמז: אברהם ישראל עמים עולה 949, אהבה אהבה חכמה, אהבת ישראל! ובצירוף ברכה (אברהם ברכה ישראל עמים כנגד העולמות אבי"ע) עולה 1176, משולש 48, "יסוד היסודות ועמוד החכמות".

תמיד היה לי קצת

קשה לשיר את
"אבינו מלכנו",
כי שרים קודם
כל "אבינו מלכנו
אין לנו מלך", ורק
אחר כך ממשיכים
"אין לנו מלך אלא
אתה". איך אפשר
לשיר "אין לנו
מלך"?

("ועמך כלם צדיקים"^{מג}). אנחנו מכירים בכך שאנחנו יעצנו לה' לברוא את העולם, עליו הוא צריך למלוך, ויש לנו אחריות גדולה – נעבעך-נעבעך, צריך לעשות משהו בעניין... ממילא, אנחנו גם אומרים לה' שהוא "מלכנו" – אתה מלך העולם רק בזכותנו, אנחנו נתנו לך את העצה...

"אין לנו מלך"

לאור זאת אפשר להסביר

עוד משהו, קצת בדרך צחות:

תמיד היה לי קצת קשה לשיר את "אבינו מלכנו", כי שרים קודם כל "אבינו מלכנו אין לנו מלך", ורק אחר כך ממשיכים "אין לנו מלך אלא אתה". איך אפשר לשיר "אין לנו מלך"^{מד}? אבל לפי דברי המגיד כאן באמת "אין לנו מלך" – המלכות אצלנו היא רק "לפנים", בשביל לזרז את כל בני העולם לקבל את מלכות ה', כאשר מצד עצמנו "אין לנו מלך". לכן פונים לה' "אבינו מלכנו" – העיקר הוא "אבינו" (כמודגש בנוסח "אבינו מלכנו אבינו אתה"), וה"מלכנו" טפל, רק לטובת שאר בני העולם.

אנחנו אומרים "אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה". ר' פרץ מוצ'קין, משפיע חב"די חשוב, היה נוהג להתוועד ולהסביר שה' הוא גם "אבינו" וגם "מלכנו", ואנחנו מבקשים שלא ינהג עמנו בריחוק והתנשאות כמלך ("אין לנו מלך"), אלא בקירוב הדעת, כאבא שאפשר לפנות אליו פשוט "אתה" ("אלא אתה", "כי אתה אבינו"^{מה}), והוא מוחל על כל העוונות

מג' ישעיה ס, כא.

מד' "אין לנו מלך" עולה אין במילוי – אלף יוד נון. באותיות המילוי יש אותיות לנו ושאר האותיות הן פוד, בגימטריא מלך. ובדרך מליצה: 'אין לנו פוד' (food) – בלי מלך אין לנו מה לאכול (אבל כאשר עיקר מגמתי הוא "אנא נסיב מלכא" עצמו, לא חסר לי מה לאכול, וד"ל).

מה' ישעיה סג, טז. וראה שבת פט, ב שנדרש על יצחק

מלכויות – "הוי' אלהינו", של ישראל, הוא "הוי' אחד" בכל העולם, "והיה הוי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד"^{לז}, אלופו של עולם מלך על ז' רקיעים וארץ ויד רוחות העולם^{לח}). ידוע^{לט} ש"הוי' אלהי ישראל" בגימטריא תריג (וגם משה רבינו), ואם מוסיפים "מלך" הביטוי עולה 703, המשולש של יחידה (37), בגימטריא "ישמח משה", משה-משיח, העליה של משה להיות

משיח^מ, שמגלה את מלכות ה' על כל העולם. גם בחותם הברכה אומרים "ברוך אתה הוי' מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון" – המלכות היא על כל הארץ והקדושה המיוחדת היא על ישראל ביום הזכרון (בו ה' זוכר את עם ישראל כבנו יחידו ומכריז עליו "בני בכרי ישראל", כנ"ל).

בכל זאת, נשים לב שבין שני החלקים המצוטטים כן נאמר "כי אתה מלכנו אמת". כמו שאמרנו, אנחנו לא מבטלים את ההמלכה של ה' עלינו – אבל הכל מתוך מגמה להמליך את ה' על כל העולם^{מא}, להבין שההמלכה עלינו היא כדי שיורש העצד יוכל להמליך את אביו באופן הכי טוב על כל העולם. כשאומרים שה' הוא "מלכנו" מתכוונים גם לכך שה' נמלך בנו בבריאת העולם – "במי נמלך? בנשמותיהם של צדיקים"^{מב}

לז' ראה ברש"י עה"פ.

לח' ב"י או"ח סימן סא (מהסמ"ק).

לט' של"ה תושבע"פ מסכת שבוועות, מעלה ה – "מעלת הסרסור הוא משה רבינו" (קצז, ב); זרע קדש ואתחנן, ד"ה "ו"ל... שיש סוד העיבור".

מ' עליה מחיה (משה) עולה יה' פעמים חיה) ליחידה (משה) משיח עולה יט פעמים יחידה), כמבואר בכ"ד (ראה שיעושים יום יום פרשת וילך, ובכ"מ).

מא' מלכנו בגימטריא עולם (וראה לעיל הערה לג מדברי התוספות שמתבע ברכה הוא "מלך העולם" דווקא).

מב' ע"פ בראשית רבה ח, ג"ז.

ב. המלכות המתקנת בישראל

מלכות דוד (לעומת שאול)

מה שאמרנו כעת מסביר הרבה דברים. אפשר להבין מכאן למה ה' מאס במלכות שאול ובחר במלכות דוד. מלכות שאול היתה מיועדת לעם ישראל בלבד, בעקבות הבקשה של העם ל"מלך ככל הגוים"^{נב}. על הבקשה הזו, למלך על ישראל – בניגוד למצב בו אין על ישראל מלך חוץ מה' – אמר ה' לשמואל שהעם מאס בך^{נד}. שאול 'האמין' לבקשה הזו, וראה את תפקידו להיות מלך על עם ישראל – והרי עם ישראל באמת איננו זקוק למלך. הדבר מתבטא גם בכך ששואל 'סופר' את העם לגרעיותא, כשהוא מצדיק שעבר על רצון ה' בשל טענות העם^{נה}.

לעומתו, דוד המלך מקבל את המלכות מתוך מחשבה על בית המקדש^{נו}, שתכליתו להיות "בית תפלה לכל העמים"^{נד}. דוד לרגע לא חושב שהמטרה של המלכות היא למלוך על עם ישראל, והוא נוהג בשפלות גמורה עם העם – "ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני^{נז}". הוא מבין שבעצם המלכות מיועדת בשביל להביא את מלכות ה' לכל העולם. העיקר אצלו הוא מלחמות ה'^{נט} שמטרתן לכבוש את כל העולם לה'.

אפשר להבין מכאן בצורה עמוקה גם איך

וכו'^{נא}. שני התוארים, "מלך" ו"אתה", עולים יחד **מלכות**^{נב}. אצל ישראל "אבינו מלכנו" – המלכות היא בחינת 'אתה' לנוכח, מלך שאני פונה אליו 'אתה', כדבר איש אל רעהו ואוהבו (ולא 'אתם', 'כבוד הוד מלכותו' וכיו"ב).

כך אפשר להסביר גם את מאמר בני ישראל "רצוננו לראות את מלכנו"^{נח} – רצוננו לראות שמלכנו הוא בעצם אבינו. אב הוא גם לשון אבה, במובן של רצון – האב רוצה בבנו והבן רוצה באביו, "מלכותו ברצון קבלו עליהם"^{נט}, ברצון להדבק באבא ולראות שבגדי המלכות שהוא לובש לא נועדו עבור הבן, אלא כדי לעבור דרכו לאחרים, לטובת נתיניו (העם הרחוק מצד עצמו) ממהות המלך, עם לשון עוממות^{נז}. דווקא כשהבן מסתכל ורואה את המלך – האבא 'בגובה העינים' – כבא מולו, והוא רואה אותו ורוצה בו – הוא מכתיר אותו למלך עבור כל בני העולם (כנודע מרבי אייזיק מהומיל^{נא} שהאות **כ** – "אין **כ** אלא לכתר"^{נב} – רומזת לצורת כתר נטוי על הצד, כמתגלה ממול ולא מעל, ודוק).

"רצוננו לראות את

מלכנו" – רצוננו לראות שמלכנו הוא בעצם אבינו

אבינו, שאומר ב'לומדות' חריפה "פלגא עלי ופלגא עליך" – יודע לחתוך את המשפט לשנים בסכינא חריפא, ודוק. מו אלה תולדות פרץ פל"ו (עמ' 415).

מז **מלך אתה** (מלכות) עולה 496, משולש **אל**. והנה, **מלך אלא אתה** עולה 528, משולש **אלא**! דהיינו משולש **לב**, בסוד "כמים [מים עולה מלך] הפנים לפני כן לב האדם [העליון] לאדם [התחתון]" (משלי כז, יט) – לב המלך (העולה ב"פ אדם) לעמו ישראל, "אתם קרויים אדם" (בבא מציעא קיד, ב). כל המשפט "אין לנו מלך אלא אתה" עולה ה"פ (ממוצע כל תבה) 135, ג"פ אדם (חצי מלך, כנ"ל), ודוק.

מח מכילתא פרשה בחדש פ"ב (הובא ברש"י שמות יט, ט). מט נוסח "אמת ואמונה".

נ תניא שער היחוד והאמונה פ"ז.

נא ראה חנה אריאל תולדות מב, ב (ובאותיות לשון הקדש אות כ, עמ' קפט).

נב ראה לקו"מ ו, ד ובזהר ח"ג רמג, א (ובכ"ד).

נג שמואל"א ח, ה.

נד שמואל"א ח, ז.

נה שמואל"א טו, ד (וברש"י שם).

נו בית המקדש הוא היעוד של דוד בכל מלחמותיו, והוא מכין לו את חומרי הגלם ואת התכניות (דברי הימים"א כב, ביה; כח, יא"ט) – ולכן בסופו של דבר הוא נקרא על שמו (תנחומא בשלח י ועוד עפ"י מלכים"א יב, טז) – וראה זבחים נד, ב שכאשר נרדף דוד על ידי שאול הוא ברח אל שמואל ועסק עמו בבנין בית המקדש (וכך 'התחזק' ביעוד מלכותו למרות הרדיפות). וראה דה"א כב, ח שגם הטעם לכך שדוד לא בונה בעצמו את הבית – שידי דמים מלאו במלחמות – הוא בגלל התודעה שהמקדש צריך להיות "בית תפלה לכל העמים", שיפחדו לבוא אם דוד יבנה את המקדש.

נד 'שעיה נו, ז.

נח שמואל"ב ו, כב.

נט ראה שמואל"א כה, כח.

לה את כל חפצה^{סח}, והיא התעברה ממנו^{סט}, פנתה ערף לחזור למולדתה ודתה, וילדה ממנו את נבוכדנצר שהחריב את בית המקדש שבנה שלמה^{טו}). הוא צריך לדעת שהעיקר אצלו איננו המשפט בעם ישראל (כבקשתו מה' "וְנִתְּתָה לְעֶבְדְּךָ לֵב שֹׁמֵעַ לְשֹׁפֵט אֶת עַמְּךָ לְהִבִּין בֵּין טוֹב לְרָע כִּי מִי יוֹכַל לְשֹׁפֵט אֶת עַמְּךָ הַכֹּהֵן הַזֶּה"^{טז})) – זו לא התכלית. רק אם מפרשים שהכוונה ל"משפט רחמי"^{עב}, על בנו יחידו של המלך צריך תמיד להמשיך רחמים.

הטית הלב של שלמה גרמה לכך שהוא מכביד את עולו על העם^ג, הוא חושב שהוא המלך של עם ישראל וצריך לשלוט בהם ביד קשה – בכפיה (אתכפיה) של "מלך בכפה"^{עד} (אכן, באמת האתכפיה היא רק בשביל הגוים, בעוד בשביל ישראל המלך צריך "אתהפכא" באמת – להשגיח על עמו ישראל שהכל יהיה אצלם הכי טוב בגשמיות ורוחניות, לאהפכא חשוכא דילהון לנהורא, וד"ל).

דוד המלך הוא לא 'אנא-אמלוך' ניק בכלל, הוא בשפלות גמורה עם העם (כנ"ל), אבל לשלמה בנו כבר כן יש "אנא אמלוך"^{עה}. לכן ה' לוקח ממנו את המלכות על עם ישראל – ה' מעדיף שממלכת ישראל תהיה לבד, עם כל העבודה זרה שלה, על פני המחשבה שעם

יתכן שדוד, עם הסיפור של חטא בת שבע (וחטאים נוספים), הוא מלך ישראל הנצחי. דוד הוא הדמות הכי אהובה – לא רק בעם ישראל, אלא גם אצל הגוים – כי הוא דמות של מלך גבוה, שגם חוטא, מלך שמתאים למנטליות של אומות העולם, שבאמת עבורם מיועדת המלכות של דוד (לעומת זאת, שאול – שתפס עצמו כמלך ישראל – עובר מהמלכות בעקבות חטא אחד^{טז}, ודוק).

[גם בהתאם למשל של המגיד, רואים ששאלו המלך רוצה להעניש עונש מות את בנו יהונתן שעבר על החרם שלו לכל העם^{סא} ולעומתו דוד מזהיר מאד שלא לפגוע בבנו אבשלום שמרד במלכות^{סב} (וכן נהג גם לגבי אדוניה^{סג}, וגם לגבי אמנון כשפגע בתמר^{טד})] כן, אמרנו שמסביר הרבה דברים.

קלקול שלמה

דוד מעביר את הכיבושים שלו לשלמה בנו, שמלך על כל העולם^{סה}, ושלמה הוא הבונה את המקדש, מוציא מן הכח אל הפועל את כל חשקו של דוד אביו. החסרון של שלמה הוא שהוא נשא אלף נשים נכריות ו"נשיו הטו את לבבו"^{סו} – הן הטו את לבבו לטשטש את ההבדל בין ישראל לעמים בענין המלכות. שלמה היה צריך להבין שעיקר המלכות שלו היא בשביל להשפיע על כל העולם – כמו מלכת שבא שבאה לראות את חכמתו והתפעלה מאד ממנה^{סז} (אך במקום להעביר לה את המסר הנכון, שתקבל על עצמה ועל עמה את מלכות ה' אלקי ישראל, הוא נתן

סח מלכים'א י, יג.

סט ראה רש"י עה"פ.

ע ראה גם תרגום שני לאסתר א, ב.

עא מלכים'א ג, ט. ודוק שעל אף שבקשתו הוטבה בעיני ה' (שם פסוק י'), וה' משבח אותו "וַיַּעַן אֱשֶׁר שָׁאַלְתָּ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא שָׁאַלְתָּ לְךָ יָמִים רַבִּים וְלֹא שָׁאַלְתָּ לְךָ עֹשֶׁר וְלֹא שָׁאַלְתָּ כָּפֹשׁ אִיִּקִּי וְשָׁאַלְתָּ לְךָ הִבִּין לְשִׁמְעֵי מִשְׁפָּט" (שם פסוק יא), בפועל הבטחת ה' היא "הִיָּה עֲשִׂיתִי כְּדָבָרְךָ הַזֶּה נִתְּתִי לְךָ לֵב חָכֵם וְנָבוֹן אֲשֶׁר כָּמוֹךָ לֹא הָיָה לְפָנַי וְאַחֲרָיִךְ לֹא יִקְוֶה כָּמוֹךָ. וְגַם אֲשֶׁר לֹא שָׁאַלְתָּ נִתְּתִי לְךָ גַּם עֹשֶׁר גַּם כְּבוֹד אֲשֶׁר לֹא הָיָה כָּמוֹךָ אִישׁ בְּמִלְכִּים כָּל יְמֵיךָ" (שם פסוקים יב-יג), בלי אזכור של משפט ושל עם ישראל, ודוק היטב.

עב ע"פ הקדמת תקו"ז יז, ב ("פתח אליהו").

עג מלכים'א יב, ד.

עד ראה מגלה יא, א"ב.

עה שלמה 'קלט' את ריח ה"אני אמלך" (מלכים'א, ה) של אדניהו יריבו, וד"ל.

ס שמואל'א טו, כג"כח.

סא שמואל'א יד, כד"מה.

סב שמואל'ב יח, ה.

סג מלכים'א ו, ו.

סד שמואל'ב יג, כא.

סה ע"פ מלכים'א ה, א; מגילה יא, ב; סנהדרין כ, ב; פרקי דר"א פ"א.

סו מלכים'א יא, ד (וראה שם פסוקים א"ג).

סז מלכים'א י, א"י; דברי הימים ב ט, א"ט.

ג. הראש השנה ליום כיפור

עול מלכות, עול דרך ארץ ועול תורה

כתוב בפרקי אבות – שלמדנו כל הקיץ, עד ראש השנה – "כָּל הַמְּקַבֵּל עָלָיו עוֹל תּוֹרָה, מְעַבְדִּין מִמֶּנּוּ עוֹל מַלְכוּת וְעוֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ. וְכָל הַפּוֹדֵק מִמֶּנּוּ עוֹל תּוֹרָה, נִוְתָּנִין עָלָיו עוֹל מַלְכוּת וְעוֹל דֶּרֶךְ אֶרֶץ"^{פג}. לא צריך לקרוא את זה כעונש – שמי שפודק ממנו עול תורה מענישים אותו בעול מלכות ועול דרך ארץ – אלא כתיקון. זהו התיקון שלו – או "עול תורה" או "עול מלכות ועול דרך ארץ", אפשר לבחור. יותר מזה, כתוב "כל האומר אין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו"^{פד}, אלא תורה וגמילות חסדים^{פה}. ידוע^{פו} הרמז היפה שתורה בגימטריא גמילות חסדים. אותו מספר, שהוא הגימטריא של שניהם, שוה גם "רצוא ושוב"^{פז}, כאשר באופן יחסי התורה היא "רצוא", לימוד תורה ה' שקדמה לעולם^{פח}, וגמילות חסדים היא "שוב", לעשות טוב לעם ישראל ובעצם לעולם כולו. באופן דומה, צריכים גם "עול תורה" (ב"רצוא" שמעביר מהאדם עול מלכות ועול דרך ארץ) וגם "עול מלכות ועול דרך ארץ" (ב"שוב" לעולם, שזקוק לשתיהן). "עול תורה" שייך בפרט ליום כיפור, "יום חתונתו" זה מתן תורה^{פט} של הלוחות האחרונים (היינו תורה של בעלי תשובה, בהם מתקיים "כפלים לתושיה"^{פז}). מתי אפשר לקבל עול תורה? ביום כיפור, כשאי אפשר לאכול, יש זמן ללמוד תורה (גם עם כל חמש תפלות היום)...

פג אבות פ"ג מ"ה.

פד עפ"י יבמות קט, ב.

פה לקו"ת ויקרא ה, א (ראה סה"מ תש"ח עמ' 266 בהערה).

פו של"ה ווי העמודים פט"ו.

פז יחזקאל א, יד.

פח ראה ויקרא רבה יט, א; מדרש תהלים צ; מדרש שמואל פ"ה.

פט תענית ל, ב. וראה שם ש"ל היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים", כאשר יום הכפורים הוא "יום חתונתו" בדיווג של מציאת חן (ראה באריכות מחול הכרמים פ"א), וד"ל.

צ איוב יא, ו. וראה שמות רבה מו, א.

ישראל באמת צריך מלך (המולך בכפה-בכפיה, כנ"ל)!

מלחמות רשות

עוד נקודה שמובנת מכאן היא מה שאמרנו לאחרונה^{טו} שרוב המלחמות של המלך הן מלחמות הרשות. המלחמות כדי להגן על עם ישראל הן פחות הענין של המלך – שה' ישמור על העם שלו, האבא שומר על בנו יחידו – ובאמת די לשם כך שיקום שופט בכל עת צרה ויושיע את העם (כמפורש בספר שופטים^{טז}). הנקודה של המלך היא להלחם מלחמות רשות, שהתכלית שלהן היא להרחיב את גבולות הקדושה – להביא את המלכות של ה' לכל העולם (זו תכלית בריאת העולם, לשמה מותר למלך גם לסכן חיי חיילי ישראל, צבאות ה', אך כאשר זוכים באמת – ונלחמים מתוך הכוונה הנ"ל – מובטח לנו שיתקיים בנו "לא נפקד ממנו איש"^{טז}). כך, שאול המלך מתחיל את ההצלחה שלו כמלך במלחמה להציל את תושבי יבש גלעד מבני עמון^{טז}, בעוד דוד המלך נלחם מהתחלה במלחמות סביב הארץ ועיקר מלחמותיו הוא כיבושים חדשים בחו"ל (כיבוש סוריא, שיש אפילו בקורת על כך שהוא נעשה לפני כיבוש כל הארץ, "סמוך לפלטרין שלך לא הורשת"^{טז}), כנ"ל. תכלית המלחמות היא שמשיח ישלוט על כל העולם – בשביל למסור את המלוכה על הכל לה'^{פא}, "בלתי להוי' לבדו"^{פב}. עם דברי המוסר וההתעוררות הללו נלך לתקיעות – ונמליך את ה' על כל העולם!

טו ראה בשיעור "יד ישראל תקיפה" (ט"ו מנ"א תשפ"ו) שנדפס בגליון ראה, ובהמשכו "כי תצא למלחמת רשות" בגליון כי תצא.

טז ראה שופטים ב, טז.

עח במדבר לא, מט.

עט שמואל א יא.

פ ספרי דברים עקב פיסקא נא; תוספות הרא"ש גיטין ח, ב.

פא ראה פדר"א הנ"ל הערה סה.

פב שמות כב, יט.

שלנו היא להמליך את ה' על כל העולם, לטובת העולם. איך אני יודע שזו העבודה של היום הראשון של ראש השנה? זהו היום של בריאת אדם הראשון, שהפעולה הראשונה שלו היתה להמליך את ה' על כל העולם, לומר לכולם "באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני הוי' עושנו"^{צח}. כך הוא עשה במודעות טבעית יהודית, מיד כשנברא, לפני החטא^{צט} (מה שהסברנו^ק כתקופה הראשונה של האנושות כולה).

ביום הראשון, בו עסוקים בהמלכה של הקב"ה, ויש מתח ופחד עד שאפילו אין זמן לעשות תשובה כדבעי (בדרך פרט, מתוך חשבון נפש מה בדיוק עלי לתקן). רק ביום השני – יום של "דינא רפיא"^{קא} – אפשר לעשות תשובה (היום השני של ראש השנה הוא שבת של מעשה בראשית, היום בו עשה אדם הראשון תשובה על חטאו^{קב}). ומהי התשובה? "עול דרך ארץ", להיות יותר מענטש. יש כמה פירושים ב"דרך ארץ"^{קג}, אבל הפירוש הפשוט

בראש השנה כמעט אין זמן ללמוד^{אצ}, ואז הזמן של "עול מלכות ועול דרך ארץ". על שני ימי ראש השנה ועל יום כיפור דורשים^{אב} את הפסוק "יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו"^{אג} – רק ביום השלישי מגיעים ל"ונחיה לפניו", לעולם ועד, "כי הם חיינו"^{אד} של התורה, אבל גם לפני כן צריך "יחינו מיומים", צריך חיות גם בעבודות של ראש השנה.

היום הראשון של ראש השנה הוא יום של "עול מלכות". לפי כל מה שהסברנו, "עול מלכות" היינו שיש עלינו את העול (אנו עולים בקדש לקבל כח) להמליך את ה' על כל העולם – לא רק עול שה' יהיה מלך שלי, אלא עול של העבודה שלי להמליך את ה' על העולם כולו. כתוב ש- **עולם אותיות עם-לו**, "אין מלך בלא עם"^{אז} וכל העולם צריך להיות עם לה', אבל יש בעולם

גם אותיות **עול** – צריך לקבל עול (**עול מלכות**). כמו שאמרנו^{אז}, הבעל שם טוב הדגיש שה' ברא את העולם בשביל ישראל, אבל אנחנו צריכים לדעת שישאל הם בשביל העולם^{אז} – האחריות

(ראה באריכות **מלכות ישראל** ח"א עמ' שכד) – הוא לא יכול לראות את עצמו כתכלית, הוא מרגיש שכל הטובה שיש לו היא בשביל להשפיע אותה לכל העולם (והיינו סוד "בשביל ישראל", שכל העולם ניזון בשביל של עם ישראל – כמבואר באריכות בהתוועדות שבהערה הקודמת – ודוק).

צח תהלים צה, ו. צט החטא עצמו נבע מכך שאדם הראשון הזדהה יותר מדי עם כל הנבראים להם קרא להמליך את ה' – המתקה ללא הבדלה (דוגמת הטמעות בן המלך בין אנשי המדינה הרחוקה שהלך להמליך עליה את אביו, כנ"ל הערה ו) – וד"ל. ק שיעור אור לכ"ב אלול תשפ"ו (נדפס בגליון ר"ה תשפ"ז).

קא זחר ח"ג רלא, ב; שעה"כ דרושי ר"ה. קב וראה בראשית רבה כב, ג שאדם הראשון אמר "מזמור שיר ליום השבת" על התשובה, **שבת** אותיות **תשב** (תשובה עילאה, כמבואר בתניא אגה"ת פ"ו).

קג ראה אוה"ת בראשית ח"ג עמ' תקפג, א (הובא ונתבאר בלחיות עם הזמן בראשית"ח).

אז כאשר תוקעים בשופר "מצות היום בשופר" וראוי לעסוק כל היום ב'מבצע שופר', ובשבת בה אין תוקעים – ומקיימים תקיעת שופר בענג שבת (ראה ד"ה "יום טוב של ר"ה שחל בשבת" לדורותיו), באפילת הקוגל (כמליצת אדה"ז, ראה לשמע און עמ' רא) – עסוקים באכילה, של האדם עצמו ובדאגה לזולתו, "אכלו משמנים ושחו ממתקים ושלחו מנות לאין כנון לו" (נחמיה ח, י), מכניסים אורחים ומשום כך מאריכים בסעודות לפי ערך (וקשה ללמוד תורה על בטן מלאה...).

אב לקו"ת ר"ה ד"ה "יחינו מיומים" ואילך. אג הושע ו, ב.

אד ברכות ק"ש של ערבית, ברכת "אהבת עולם". אה רבינו בחי" על בראשית לח, ל; עמק המלך שער שעשועי המלך פ"א; תניא שער היחוד והאמונה פ"ז.

אז התוועדות מוצאי ח"י אלול (נדפס בגליון נצ"ו) תשפ"ו. אז מתאים להגדרה של הרבי שיהודי הוא משפיע בעצם

למשיח^{ק"ג}. שוב, יש כאן סדר של שלשת הימים לכתחילה – "יחינו מיומים [עול מלכות ועול דרך ארץ בשני ימי ראש השנה] ביום השלישי יקימו ונחיה לפני [עול תורה ביום כיפור]"^{ק"ד}, עד שיום כיפור עצמו גם נקרא "ראש השנה"^{ק"ט}. הסדר הוא חש-מל-מל (הכנעה-הבדלה-המתקה): "עול מלכות" הוא הכנעה לפני ה'. "עול דרך ארץ", תיקון המדות, הוא כאן "מל" מלשון ברית מילה – להסיר את ערלת הלב ולתקן את המדות. "עול תורה" הוא ההמתקה, "מל" מלשון דבור. ביום כיפור אנחנו מדברים הרבה – מתוודים כל היום. כמו שהסברנו פעם^{ק"ט}, הוי"ו נועד להביא לזדאות – "הודאי שמו כן תהלתו"^{ק"י} (וודי עולה הודאי). ביום כפור יש מלחמה בעמלק, מנצחים את הספק ומגיעים לזדאות, "הודאי" בגימטריא הוי' ("שם שלם", אחרי שנמחה זרעו של עמלק^{ק"ח}). הוידי מבטא את ההכנעה והשפלות שלנו, כאשר דווקא על ידי הכנעה ושפלות מגיעים לעמידה פנים אל פנים עם ה' – כמו שראינו^{ק"ט} בעוד תורה של הרב המגיד^{ק"ב} – ועמידה פנים אל פנים היא תורה.

ק"ג ראה אוה"ח ריש תזריע. הובא בכ"ד בדא"ח וראה באריכות בעתה אחישנה ח"ג.

ק"ד ורמז: ראש השנה עולה 861, ז"פ (ממוצע כל אות) ענג, ועם מלכות דרך ארץ עולה 1872, עב (חסד כו') פעמים הוי' ב"ה, 13 פעמים קדם (יב זה ברבוע). תורה עולה 13 פעמים 47 (אהבה פעמים בטול, כנודע), אך ביחד עם יום הכפרים עולה 1022, 7 פעמים עולם (יד פעמים חכמה כו'). נמצא שכפולת 7, ראש השנה, הופכת לכפולת 13, על ידי מלכות דרך ארץ. וכפולת 13, תורה, הופכת לכפולת 7, על ידי יום הכפרים!

ק"ט יחזקאל מ, א (וראה ערכין יב, א).

ק"ט ראה שיעור אור לי' סיון תשע"ח; מעין גנים ח"ד פרשת נשא.

ק"ז פיוט "וכל מאמינים" לימים נוראים.

ק"ח ע"פ תנחומא (בובר) תצא ט (הובא ברש"י שמות יז, טז): "אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק".

ק"ט רשימה (שטרס פורסמה) מערב ראש השנה.

ק"ב תנחומא (בובר) משפטים ד (א"ם יש דין למטה אין דין למעלה"). וראה סנהדרין ז, א.

והעיקרי הוא להיות בן אדם – להתחשב באחרים, להזהר שלא לפגוע ברגשות של אחרים במעשים שלי ובמיוחד בדבורים שלי (שהרי "מלכות פה"^{ק"ד}, ואלו ימים של בנין המלכות). בעומק, זו היא תשובתו של אדם הראשון – תיקון הטבע הראשון של האדם, שיבין כיצד להיות בן אדם, בעבודת "בין אדם לחברו" (עבודה שמתחילה ביום השני של ראש השנה וממשיכה, "מחיל אל חיל"^{ק"ה}, עד ערב יום הכפורים – בו על כל אחד לפייס את חברו, שהרי על עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר^{ק"ו} – והיינו עיקר בנין פרצוף רחל בעשי"ת, וד"ל^{ק"ז}).

סדר העבודה

"עול מלכות ועול דרך ארץ" הם הקדמה הכרחית ל"עול תורה" – ההקדמה לכל עבודה היא קבלת עול מלכות שמים^{ק"ח}, ו"דרך ארץ קדמה לתורה"^{ק"ט} (ביטוי שאנחנו מאד אוהבים – "דרך ארץ קדמה לתורה" בגימטריא אשה, כאשר מחשבים את האות אלף כאלף, 1000 (שלפי חשבון זה אשה עולה 1305), שעולה "אשה כי תזריע וילדה זכר"^{ק"י} (כלומר ש"כי תזריע וילדה זכר" עולה 999, שכבת זרע, כנודע^{ק"א}). אותו "זכר" (בחינת זכרונות של יום הזכרון) רומז

ק"ד הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").

ק"ה תהלים פד, ח.

ק"ו ראה טושו"ע או"ח סימן תרו.

ק"ז כל זה קשור לתפלה זכה (השייכת בפרט לתהא שנת פז) שיש הנהגים לומר לפני "כל נדרי" – ועל אף שאין אומרים אותה למנהג חב"ד (המיוסד רק על מה שנקבע על ידי האריז"ל) הרבי שבח את התעוררות היהודים התמימים שאומרים אותה – ועיקרה בקשת מחילה על הפגיעה בזולת ומחילה גמורה לכל מי שפגע בי.

ק"ח ע"פ ברכות ג, א; תניא פמ"א.

ק"ט ויקרא רבה ט, ג; תנא דבי אליהו רבה פ"א.

ק"י ויקרא יב, ב.

ק"א ראה שכינה ביניהם פ"א אות ד והערה קנח. ובכ"מ.

ק"ב והוא עולה י"ה פעמים פז – הערך הממוצע של כל אות ב"דרך ארץ קדמה לתורה" – כוונה מיוחדת לתהא שנת פז!

שיעור

מאור עינים פרשת האזינו

רושם הקדושה

קיצור מהלך השיעור

במאור עינים לפרשת האזינו מדובר – מזוית חדשה – על **העליות והירידות בעבודת ה'**, מתוך דגש על חשיבות ה**רושם דקדושה** בעבודת ה'. כאשר מסתלקת החיות הראשונית נותר ממנה רושם, וכשהאדם **אוחז ברושם**, מכיר את הקדושה וזועק שתחזור אליו – הוא זוכה **לחזרת החיות ביתר שאת** ויתר עז. סיום מתוך לשונה של לימוד מאור עינים.

"רצוא ושוב" שמשאיר רושם

יערוף כמטר לקחי וגו'.

כתיב (יחזקאל א, יד) והחיות רצוא ושוב. פ', החיות של האדם רצוא לכנס באדם, ושוב למקורו. תנועת החיים של "רצוא ושוב" מתוארת לרוב כתנועה מלמטה למעלה, "רצוא" להדבק בשרש ו"שוב" אל המציאות התחתונה. אך כאן – וכך כמה פעמים במאור עינים^א (וגם בספרים נוספים) – היא מתוארת כתנועה מלמעלה למטה, "רצוא" משרש החיות אל האדם ו"שוב" חזרה אל השרש^ב. ה"רצוא" של החיות מלמעלה

למטה הוא מתוך הכרה ששרש הכלים גבוה משרש האורות^ג, ולכן משתוקק האור להגיע אל הכלי (בסוד הפסוק "מַגְדֵּל עוֹ שָׁם הוּי" [המלכות, הכלי] ב' יְרוּן צִדִּיק [יסוד ז"א, האור] וְנִשְׁגָּב [כשמתוך הכניסה לכלי הוא מתעלה לשרש הכלים שלמעלה משרש האורות]^ד, כנודע^ה), אך מכיון שהכלי התחתון לא משקף את שרשו, והוא למטה מהאור, האור שב אל מקורו העליון (וחוזר חלילה).

ובעת שהוא שוב לא ישאר ריקן, כי אם שמשאיר רשימה,

כלל גדול בקבלה ובחסידות "שכל דבר

נערך ע"י איתיאל גלעד. כ"ג אייר פ"ו – הקלטה. לא מוגה. א' ראה בהעלתך ד"ה "או יאמר בהעלותך" (וראה גם במובא לקמן הערה טו). ובכ"מ.

ב' לעתים יש גם הבחנה בין "רצוא ושוב" מלמטה למעלה ל"מטי ולא מט" מלמעלה למטה – ראה תו"א קכג, א, וראה גם ברית הנישואין בהקדמת המאמר "טהרת המשפחה".

ג' ראה סה"מ תרמ"ט עמ' רמג"ד; תרנ"ט עמ' ז ואילך ובכ"ד.

ד' משלי יח, י.

ה' ראה זהר ח"א לז, ב; המשך תער"ב ח"ב עמ' א'כב. ובכ"מ.

התורה הזו

מופיעה בשינויים
קלים בשם המגיד
ממעזריטש, רבו
המובהק של בעל
המאור עינים,
כאילו רומז לנו
המאור עינים
שהוא הרושם
שנותר מרבו
בעולם אחרי
הסתלקותו

ואף להתעלות בה^א. לכן, יש בנותן טעם לציין שהתורה הזו מופיעה בשינויים קלים בשם המגיד ממעזריטש^ב, רבו המובהק של בעל המאור עינים, כאילו רומז לנו המאור עינים שהוא הרושם שנותר מרבו בעולם אחרי הסתלקותו, ודוק.

רשם הכרה זעקה

החידוש העיקרי של התורה הזו הוא ההסבר למהות הרושם שמשאירה הקדושה, וממילא לתכלית של הרושם הזה בעבודת ה' בהמשך. מהו אותו רושם?

שהיא הכרה, ובחכמה זו יזעק אל ה' שיחזור לו החיות, כמאמר הכתוב (תהלים קו, יט) ויזעקו אל ה'. הכרה היא פנימיות הדעת (לעומת הרגשה, שהיא חיצונית הדעת)^ג. אם זוכים שהמפגש עם האור שהסתלק מותיר בנפש זכרון עמוק ופנימי (שרש זכר הוא נוטריקון זה-כר^ד, זו הכרה) – הכרה פנימית כמה טובה החיות שהיתה בו קודם והרשימה אותו כל כך – ההכרה הזו מעוררת זעקה להחזרת החיות הזו אל האדם (במושגים נוספים, שרווחו בלימוד המאור עינים^ה, רושם הגדלות בעת הקטנות מעורר זעקה לחזור אל הגדלות).

ורמז: **רשם הכרה** עולה ז"פ (ממוצע כל אות) 110 (סה"כ 770, דוגמה מובהקת למקום שנשאר בו רושם, עם אפשרות להכרה עמוקה, של מי שנכח בו ולא עוזב אותו^ו) – שבע פעמים **ימין** או **נס**, היינו הכרה עמוקה של נס גילוי האלקות בעולם (שבא מצד ימין, צד הגילוי). כשמוסיפים **זעקה** – בגימטריא **יעקב**^ז, ז"פ הוי' – עולה

שבקדושה אינו נעקר לגמרי מכל וכל ממקומו ומדרגתו הראשונה גם לאחר שנתעלה למעלה למעלה^ח, אלא הוא משאיר רשימו במקום שהיה בו. מטבע הקדושה להתעצם עם המקום בו היא נמצאת – מבלי הבט איך הגיעה לשם – ולהותיר בו רושם^ט. צדיק יכול לבקר במקום מסוים לזמן קצר, לעשות או לומר משהו שמרשים את בני המקום (באופן של "דברים היוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב ופועלים את פעולתם"^י), ולהותיר רושם נצחי בבני המקום, אף שהוא כבר שכח את בקורו שם (ועד לסיפורים אודות צדיקים שבקרו לזמן קצר במקום מסוים, והדבר הורגש לצדיק אחר שהגיע אליו אחרי שנים רבות^{יא}). לכאורה, מכיון שקדש משמעותו נבדל, ניתן היה לחשוב שההסתלקות שלו תהיה מוחלטת – שעלית היקד-אש ממקומו אל שרשו העליון לא תותיר רושם במקום בו היה – אך נשיאת ההפכים של הקדש גורמת בדיוק את ההפך, שגם כשהוא למעלה הוא מותיר רושם תמידי למטה ('אין וועלט-אויס וועלט' – בתוך העולם ומחוץ לעולם – בו-זמנית). דוגמה עיקרית של הסתלקות שמותירה רושם משמעותי היא הסתלקות הצדיק, שמותיר רושם נצחי בלב תלמידיו ומקושריו, המאפשר להם להמשיך את עבודת ה' בדרך שקבלו ממנו

יא וראה באריכות תניא אגה"ק כז (כנ"ל הערה ו).

יב תורת המגיד האזינו.

יג תו"א עה, ג; לקו"ת ואתחנן ב, א. ובכ"מ.

יד נדה לא, ב.

טו ראה גם מדור מאור עינים יתרו ועוד.

טז וראה באריכות בקונטרס "בית רבינו שבבבל".

יז וראה בראשית רבה פד, א שעל יעקב נדרש "בְּיַעֲקֹב

יַצְלֵחַ קַבְּצִיךָ" (ישעיה נז, יג).

ו תניא אגה"ק כז (בביאור).

ז וראה מאור עינים ויצא (ד"ה "ויצא" ה') שבאר כך את מאמר חז"ל "שיציאת צדיק עושה רושם" (בראשית רבה סח, ו), עיי"ש.

ח ראה ספר הישר שי"ג; שירת ישראל לדאב"ע עמ' קנו.

ט וראה מאמרו של הרב יהושע מאלק בהיכל הבעש"ט לד.

י ראה הוספות לכש"ט (קה"ת הוצאה שלישית) שכה

(מתו"ח ס"פ ויחי), וש"נ.

למשה רבינו לבחור שופטים מכח חכמת הפרצוף. משה נמצא בתודעת גדלות, ב"רצוא" מלמעלה למטה להביא לעם את דבר ה', אבל יתרו רומז לו בעצתו שגם אצלו יהיה שלב של הסתלקות ועליו להותיר רושם – שופטים שידונו את העם גם במצבי קטנות – ואת השופטים הללו עצמם עליו לבחור לפי הרושם שנותר בהם דווקא בקטנות.

העליה לדרגת רוח

וכשיחזיק ברשימה ויזכה לתוספת חיות, יכול לבוא למדריגת רוח.

הזהר אומר^{כד}:

בר נש כד אתיליד יהבין ליה
נפשא מסטרא דבעירא, מסטרא
דרכיו, מסטרא דאלין דאתקרון
אופני הקודש. וכה יתיר, יהבין
ליה רוחא מסטרא דחיות הקודש.
המדרגה הבסיסית של
הנשמה היא הנפש (שאצל יהודי
היא בבחינת בהמה טהורה)
השייכת לעולם העשיה, עולם
האופנים, ואם הוא זוכה הוא
מקבל רוח מעולם היצירה,
העולם של חיות הקדש, עליהן
כתוב "והחיות רצוא ושוב
כמראה הבזק". יחסית, אופני
הקודש הם כמו הרשימו, ההכרה,
וכאשר היהודי זוכה – בזעקתו
מעומקא דלבא – הוא מקבל

גם את הרוח (יש כמובן עליות נוספות, נשמה-
חיה-יחידה, אבל עיקר העליה – כח ההתעלות
מדרגה לדרגה – הוא בעליה מנפש לרוח, עד
שהרוח נקרא "רוח אלהים חיים"^{כה}, רוח הקדש,
והיא כינוי למשיח, "רוח אפינו משיח הוי"^{כו},

כד זהר ח"ב צד, א.

כה ע"פ ספר יצירה פ"א מ"ט.

כו איכה ד, כ.

הכל ז"פ "ימין הוי"^ח, ז"פ קול^ט.

ואם הכרה זו שלימה, אז רצוא החיות אליו
בתוספות יותר.

רושם יכול להיות חלקי וחסר ויכול להיות
שלם (אף שהוא רושם בלבד). כשהכרה שלמה,
הזכרון שלם^י, האדם זועק מעומק הלב – ונענה
בכך שהחיות שהסתלקה חוזרת אליו ב"רצוא"
מלמעלה למטה, ביתר שאת ויתר עז.

חכמת הפרצוף

וזהו הכרת פניהם ענתה בם (ישעיה ג, ט),
ובכרה זו היו מסתכלין חכמת הפרצופים. וזה
הענין של השרטומין, מלשון שרט
שריטה בכותל.

חכמת הפרצוף, המבוססת
על שרטוטי הפנים, היא בעצם
החכמה להכיר איזה רושם
הותירה באדם נפשו – איזו
הכרה נותרה בפניו ("הכרת פניהם
ענתה בם"). לפעמים הרושם
שנותר הוא מעין 'שריטה', אבל
זו שריטה חיובית המושכת אליה
מחדש את החיות שהותירה אותה
(בדוגמת ביאה ראשונה, שעושה
את האשה כלי – במעין שבירה-
שריטה – ומותירה בה רוח
המעלה מ"ג, רושם המעורר זעקה
של "ואל אישך תשוקתך"^{כא},
וגורמת ליחודים הבאים, בתוספת
חיות וכח הולדה). הזהר אומר^{כב}

שבעצת "ואתה תחזה מכל העם"^{כג} מציע יתרו

יח תהלים קיח, טו יז.

יט סוד שבעת הקולות בתהלים כט (ראה ברכות כט, א).
כ אדמו"ר הרי"צ – שהוקיר מאד את ענין הזכרונות, עד
שכתב את ספר הזכרונות – לימד שזכרון צריך להיות שלם
ומפורט ככל שניתן.

כא בראשית ג, טז.

כב זהר ח"ב ע, א ואילך. וראה זהר חדש יתרו מאמר "ואתה
תחזה".

כג שמות יח, כא.

וזהו יערוף כמטר וגו', כי חזרת החיות נקרא עורף. ופי', מה שעורף כמטר לקחי, מה שלוקח החיות, הוא בשביל שיתוסף בו חיות שתזל כמל אמרתי, כמל של תחיה.

כאשר האור מסתלק מהכלי פניו כלפי מעלה ועורפו־אחוריו כלפי מטה. תכלית הפנית העורף הזו, "יערף כמטר לקחי", היא להוסיף חיות, "תזל כמל אמרתי". הזעקה לחזרת האור בעצם 'תופסת אותו בעורף' (בכח 'חבל הרשימו' שנשאר אחוז למטה) ומושכת אותו חזרה, וכאשר ההשתקקות של התחתון פועלת בו תיקון מדות — באתכפיה המביאה לידי אתהפכא, כנ"ל — היא מעוררת את העליון להחזיר אליו את פניו, "באור פני מלך חיים"^{כב} (מתוך התחושה שההסתלקות היתה ממני שהוא בבחינת נפש, אך הנה יש כאן משהו שזכה לבחינת רוח וראוי ליחוד נצחי פנים בפנים, טל תחיה של "פנים בפנים דבר הוי' עמכם בהר [מתוך בהירות] מתוך האש [התלהבות אש קדש]"^{כג}).

וזהו פירוש הפסוק כי שם ה' אקרא הבו וגו'. למשל כשאדם קורא לשום אדם שיבוא אליו, הוא קורא אותו על ידי הכרתו בשמו ראובן או שמעון. כן הוא בזה הרשימו שהיא הכרה, בזה אתחזק ואקרא בשם ה'. וזהו הבו גודל, שיתוסף ויבוא גדלות השכל, לאלהינו, לעבוד אותנו. והבן.

המחשה טובה לרושם־הכרה היא הזיהוי של אדם העומד בגבו אלי, כשהזעקה היא הקריאה בשמו — קריאה שיחזיר את פניו. הקריאה מעוררת את האדם, 'מי קורא לי?' — זו תפיסה שלו בערפו ומשיכה שלו — ואם הוא מרגיש טוב ונח עם הקריאה הוא פונה אל הקורא. כך כאן, תכלית הקריאה בשם ה' — עדיין בבחינת "יערף כמטר לקחי" — היא "הבו גדל", כשבחינת הגודל של מי שזכה לרוח מעוררת את הגדלות האלקית לפנות אלי, והכל לשם עבודת ה' ("לאלהינו") עבודה שלמה ביחוד פנים אל פנים.

לב משלי טז, טו.
לג דברים ה, ד.

הזוכה ל"ונחה עליו רוח הוי' וגו'"^{כד}). מה הזכות הנדרשת כדי לזכות לרוח?

והוא בשיתקן מדותיו, פי' ניצת, כי לשון זכה הוא ניצוח, כמו ולא זכיתי וכו' (ברכות פ"א מ"ה) ולא ניצחתי. למשל מדת אהבה ויראה והתפארות שנתן הש"י באדם בשביל עבודת הבורא ב"ה, והאדם הפילן להשתמש בהן לתאוותיו; וכן שאר כל המדות. וכל זמן שלא ניצחן, אף שהוא עובד, הוא במדריגת נפש השוה בכל אדם; ואם ניצחן נותנים לו מדריגת רוח. וזהו זכה יתיר האמור בזוהר (ח"ב צד:).

מדריגת הרוח היא כנגד המדות (מעל הנפש שכנגד המלכות־העשיה) והזכות הנדרשת לקבלת הרוח היא ניצחון במלחמה לתקון המדות (ולא הסתפקות במעשים בלבד) — עבודת המדות בבחינת "אתכפיה המביאה לידי אתהפכא"^{כה}, שמנצחת את המדות הנפולות ומעלה אותן לשרשן בקדושה, למילוי יעודן המקורי, עבודת ה' בהתלהבות ובחיות (שגם מנציחה אותן, שהרי בנפילתן הן מתות, "מאן דנפיל מדרגיה איקרי מית"^{כז}). לעבודה זוכים דווקא מכח רושם הקדושה — ההכרה, פנימיות הדעת — המביאה לזעקה שמחזירה את החיות ביתר שאת וביתר עז.

דרשת הפסוקים

על יסוד ההקדמות הללו הוא מסביר את שני הפסוקים הבאים אחרי פסוק הכותרת בשירת האזינו (שירת הדעת^ל, שירתו של משה רבינו, שהיא ההקדמה לגאולת משיח צדקנו) — "יערף כמטר לקחי תזל כמל אמרתי כשעירם עלי דשא וכרביבים עלי עשב. כי שם הוי' אקרא הבו גדל לאלהינו"^{לא}.

כז ישעיה יא, ב.

כח ד"ה "באתי לגני" תש"י סופ"ב.

כט לקו"ת חקת נו, דינז, א (ובכ"ד בדא"ח) ע"פ זהר ח"ג קלה, ב.

ל ראה שכינה ביניהם בהקדמה הערה כג; עמודיה שבעה וילך.

לא דברים לב, ב'ג.

שיעור

התבוננות לימים הנוראים

סידור ומחזור

קיצור מהלך השיעור

התבוננות קצרה וקולעת בהשראת **המעבר מתפלה בסידור** בימות השנה **לתפלה במחזור** בימים הנוראים. מעבר לתוכן העמוק והנוגע, זוהי דוגמה **להתבוננות חיה**, זורמת ואמתית **בתורה ובמצאות** כאחת. מומלץ!

סדר וחזרה בתשובה

בחיים שלנו, לא בגשמיות ולא ברוחניות (שהיא העיקר), ועל כן השי"ת נתן לנו את עשרת ימי תשובה, מכסה לעשור, שבהם התשובה, גם של היחיד, מתקבלת ביותר^ג.

לא היינו בסדר, מתוך הסידור שלנו, ועל כן בימים הנוראים צריך לעבור מסידור למחזור, לשון חזרה בתשובה, מתוך תודעה של "חזרת הגלגל"^ד, "כִּי נִפְלָתִי קִמָּתִי, כִּי אָשַׁב בַּחֲשָׁן ה' אֹר לִי"^ה. לכל יהודי יש מחזור מתמיד בעצם הווייתו (כמו המחזור של האשה). במחזור היהודי (לשון הוּדִיָּה, "על כל נשימה ונשימה וכו'") לא

כל השנה כולה מתפללים בסידור. בימים הנוראים מתפללים במחזור. כל השנה כולה עלינו להתפלל להשי"ת שיעזור לנו להיות מסודרים.

הבעל שם טוב, שהיה מעל לזמן^א, מאד אהב סדר, וכן אדמו"ר הזקן וכל רבותינו נשיאינו^ב. תמיד אנחנו מתפללים שהשי"ת יתן לנו מה שאנחנו אוהבים. יהודי אוהב את ה', עם ישראל והתורה. האוהב רוצה להתיחד עם אהובתו, והדרך להתיחד עם שלשת האהובים הנ"ל היא על ידי סדר – שעל כן אוהבים סדר (האמצעי להשיג את התכלית).

אך למעשה, לא תמיד אנחנו הכי מסודרים

ג ראה רמב"ם הלכות תשובה פ"ב ה"ו.
ד ראה ברית הנישואין מאמר "טהרת המשפחה" בסופו (מקור הביטוי בכתבי רבי אברהם אבולעפיא בכ"מ. ראה לדוגמה אור השכל ח"ד; גט השמות)

ה מיכה ז, ח.

ו בראשית רבה יד, ט.

א ג' תשרי (צום גדליה) תשפ"ז – רשימת הרב.

ב רשימות דברים חטריק (מהדורה ישנה) ח"ד עמ' פו.

ב ראה לוח "היום יום" ז' תמוז.

צריכים גם את הסידור וגם את המחזור. והסימן: סידור מחזור עולה ישראל

הצדיקים שאין בהם מום והם היפי של עם ישראל, מתפללים תמיד מתוך הסידור, בסידור שבחו של מקום

חוזרים לראשונות, אלא
עולים בספירה^ז תמיד
מחיל אל חיל^ח, מקדש
לקדש (הקדשים).

צדיקים ובעלי תשובה

עבודת הסידור היא
עבודת הצדיקים. "הוי'
אוהב צדיקים"^ט (וגם
הצדיקים הגדולים, כמו
הבעל שם טוב וכו' כנ"ל,
אוהבים צדיקים), אבל
"מקום שבעלי תשובה
עומדין אין צדיקים גמורין
יכולין לעמוד בו"^י והמשיח
בא "לא תבא צדיקא
בתיובתא"^{יא}, ואותם צדיקים גדולים גופא הם
יותר בחינת בעלי תשובה מאשר צדיקים –
יותר מתפללים מתוך המחזור מאשר מתוך
הסידור.
צריכים גם את הסידור וגם את המחזור.

והסימן: סידור מחזור עולה ישראל.
ידוע שישראל עולה יפי (י פעמים י) ועוד
אמת (אהיה פעמים אהיה). וכן ראשי התיבות
סידור-מחזור עולים יפי, ואמצעי וסופי התיבות
עולים אמת.

"כִּלְךָ יָפָה רַעֲיָתִי וּמוֹם אֵין בָּךְ"^{יב}, היינו
הצדיקים שאין בהם מום והם היפי של עם
ישראל, מתפללים תמיד מתוך הסידור, בסידור
שבחו של מקום^{יג} ועליה מתמדת מדרגה לדרגה.
אך האמת היא חותמו של הקב"ה^{יד}, והיא
עבודת התשובה (שבזכותה זוכים לחתימה
טובה – הכתיבה היא לצדיקים והחתימה
לבעלי תשובה, דהיינו סוד התיקון של "נִכְתָּם
עֲוֹנָה לְפָנַי"^{טו}, כידוע במדקדקים החילוף של שני
השרשים כתם-חתם^{טז}, כמבואר במ"א), התפלה
מתוך המחזור, "אמת מארץ תצמח"^{יז} – ראשי
תיבות אמת, ראשי תיבות "אשה מזרעת תחלה
[לאו דוקא לפי הסדר הקבוע של עונת ת"ח כו']
יולדת זכר"^{יח}, דהיינו מי שזוכר את העתיד לבא^{יט},
"לְבַלְתִּי יָדַח מִמֶּנּוּ נֶדַח"^כ, וכו'.

יב שיר השירים ד, ז.

יג ע"פ ברכות לב, א.

יד שבת נה, א; ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א.

טו ירמיה ב, כב.

טז פירוש מהרז"ו על במדבר רבה יא, ז.

יז תהלים פה, יב.

יח ברכות ס, א.

יט ראה לקו"מ נד.

כ שמואל ב יד, יד.

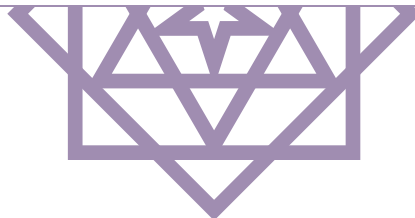
ז ראה ד"ה "אז תשמח בתולה במחול" תקס"ה (סה"מ
תקס"ה ח"א עמ' ריד ואילך) ובכ"מ בדא"ח בשם הבעש"ט.

ח תהלים פד, ח.

ט תהלים קמו, ח.

י רמב"ם הלכות תשובה פ"ז ה"ד (ע"פ ברכות לד, ב).

יא ע"פ זהר ח"ג קנג, ב. הובא ונתבאר בלקו"ת שמיני
עצרת צב, ב; שה"ש נ, סע"ב. ובכ"מ.

ביאורי תפלה

פירוש דברי הפתיחה ליום הכיפורים

על דעת המקום

עַל דַּעַת הַמָּקוֹם וְעַל דַּעַת הַקֹּהֵל בִּישִׁיבָה
שֶׁל מַעֲלָה וּבִישִׁיבָה שֶׁל מַטָּה, אָנּוּ מִתְּרִין
לְהִתְפַּלֵּל עִם הָעֲבָרִיִּים.

מבואר בפוסקים^א שאמירה זו מתייחסת ל'עבריינים' שעברו על "גזרות וחרמות הקהל" ובדרך כלל לא מצרפים אותם למנין. אכן בדורות האחרונים, ככלל, לא משתמשים בנידוי וחרם. עיקר הנידוי והחרם הוא הרחקה מהציבור-הקהילה וזה שייך במציאות שהנהגת הציבור ככלל היא בדרך התורה ומרחיקים את הבודדים שפרקו עול, מה שאין כן במציאות של ימינו כאשר רוב גדול של היהודים (בארץ וק"ו בחוץ לארץ) הם בפשטות בגדר 'עבריינים' (כשאננם מקבלים עול מצוות בשלמות) ובכל זאת "לא ידח ממנו נדח"^ב וחלילה לדחות חלקים מעם ישראל (כריתת אבר מכלל ישראל ח"ו). אם כן, היום ההיתר "להתפלל עם העבריינים" מתפרש לא כלפי יחידים היוצאים מהכלל אלא במשמעות רחבה כלפי כל אחד ואחד! "אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא"^ג, וביום הכיפורים כולם צריכים לעשות

נערך ע"י יוסף פלאי מרשימת הרב

א. או"ח תריט, א.

ב. שמואל'ב יד, יד.

ג. כמו שהתבטא הבעש"ט על הרחקת הפרנקיסטים, וראה בשיעור 'רפורמה קדושה' נדפס בגליון נצו"י תשפ"ו, הערה לא.

ד. קהלת ז, כ.

תשובה ולהתוודות, כאשר "ימינך פשוטה לקבל שבים"^ה. לכן אומרים בפתיחת היום שיש 'היתר' מיוחד לבוא ולהתפלל אע"פ שלפי מצבנו אנו ראויים להקרא עבריינים – מעין 'הוראת שעה' לכל ישראל, כקטון כגדול! כך מודגש במנהג שאומרים נוסח זה בקול נמוך – לא הכרזה פומבית לאזני 'עבריינים' מסוימים, ולא מודעה גלויה בכניסה לבית הכנסת... אלא קביעה של בית דין, "על דעת המקום ועל דעת הקהל", שכן הדבר בודאי.

ועוד בענין צירוף למנין: למעשה בימינו, המנהג הפשוט והנכון הוא שבכל השנה כולה, כל שכן ביום הכיפורים, אין לדקדק כלל ו'לבדוק בציציותיו' של מי שמצטרף למנין (על שום עבירה שבעולם)^ו. ויומתק הדבר בדרך הבעש"ט שיש להאמין בכל יהודי^ז, וכן יש להאמין שכעת הוא מהרהר בתשובה (וממילא הוא בגדר צדיק

ה. תפלת נעילה.

ו. ספר המנהגים. ומכל מקום צריך ששלושת העומדים סביב החזן ישמעו (אוצר מנהגי חב"ד בשם הרבי).

ז. אמנם מובא בפוסקים שהעובר להכעיס או מומר או כופר בתורה שבע"פ אינו מצטרף למנין. אך למעשה יש הרבה צדדים להקל בזה, ראה אגרות משה או"ח ח"ב סי' יט (ודייק שם מדברי הרוגאטשובר להקל) ודברי הרבי באגרות קודש ח"א עמ' רנה (הובא בלקו"ש ח"ט עמ' 278) על ביכ"ס שאין בו עשרה שומרי שבת (ומתוך דבריו "אין דעתי נוחה מדין קנאות שלא במקום המתאים לגמרי, ואומרים לאדם שיחטא חטא קל בשביל להציל חברו מחטא חמור"), ואכמ"ל.

ח. ראה תשורה "מפי השמועה" (התועודות יום הולדת דורות תשפ"ב) עמ' 9.

שאומרים "על דעת המקום" מחדירים בכולם הרהורי תשובה. זהו הסבר על פי פשט, בבחינת 'הכנעה' (ודאי יכנע לבם ויעשו תשובה). ועוד בעומק, "קמי שמיא" האמת היא שגם העבירות שלנו הם חלק מ'התכנית האלקית' מראש, כדברי חז"ל על הפסוק "נורא עלילה על בני אדם"^ט, ומי ש'לוקח אחריות' ועושה תשובה הוא כביכול הקב"ה עצמו שאומר "הביאו עלי כפרה"^{טו} ומתחרט על בריאת היצר הרע^י. הסבר זה הוא בבחינת 'הבדלה', פגם החטא מובדל מאתנו. ולמעלה מזה, בדרך 'המתקה': בסופו של דבר יתגלה שלא היתה עבירה כלל (לא רק שהיה תפקיד מסוים לעבירה)^{יב}.

דעת המקום ודעת הישיבות

הפוסקים כתבו שהנוסח הנכון הוא "בישיבה של מעלה ובישיבה של מטה, על דעת המקום ועל דעת הקהל" או מתירין להתפלל עם העבריינים^{יג}, ובכל זאת, המנהג הנפוץ הוא כמו שכתוב במחזורים, ולא כדברי הפוסקים! יש לומר שדברי הפוסקים הם כסדר הפשוט בנגלה, שהתורה קודמת לישראל. כלומר, הקשר בין ישראל לה' הוא דרך התורה, "ישראל מתקשרים בתורה והתורה בקב"ה"^{יד}, ולכן יש להקדים את הישיבות, ישיבה של מעלה וישיבה של מטה (ישיבה היא מקום תורה) לדעת המקום, הקב"ה עצמו. אך מנהג ישראל הוא לפי הסברא שישאל קודמים לתורה, וכן באמת "מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר [גם לתורה הקדומה]"^{טז}. אמנם בדרך כלל הקשר לקב"ה הוא דרך התורה, כך הוא 'לאחר הצמצום', אבל למעלה מזה יש קשר ישיר בין

גמור^ט). ועוד, עצם זה שאנו מצרפים אותו למניין יפעל עליו להרהר בתשובה. ועוד, ועיקר: גם אם יש ביהודי זה מעט רע, הרי הרע הזה מתבטל בהצטרפותו לצבור בעת רצון – "אימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפללים" ובמיוחד בעת רצון של כניסת היום הקדוש "אחת בשנה"^{טז}. יתרה מזו: כאשר מי שנראה רחוק מתקרב ועושה תשובה, אזי אנו (הצדיקים בעיני עצמנו) צריכים להתבטל בפניו ולחשוב עצמנו עבריינים ביחס אליו, "הוי שפל רוח בפני כל אדם"^{יז} ("אפילו קל שבקלים", שהרי הוא עומד בנסיון גדול שאולי אני במקומו הייתי נכשל^{יח}), וזהו הפירוש הפנימי באמירת "אנו מתירים להתפלל עם העבריינים".

עושים תשובה

הב"ח פירש "על דעת המקום ועל דעת הקהל" היינו שההיתר אינו מוחלט אלא על דעת שיעשו תשובה ויפסיקו להיות עבריינים. והט"ז השיג שאם כן "במקום הקירוב יהיה מרומז הריחוק אם לא ישובו, וקמי שמיא גלוי העתיד, ונמצא זה לקטרוג!" לכן מפרש הט"ז ש"על דעת המקום ועל דעת הקהל" היינו שהדבר נעשה על דעת כל הקהל ומצרפים תחילה את דעת המקום המסכים לכך.

ויש ליישב את הב"ח מהשגת הט"ז ולומר שאין כאן קטרוג ח"ה, מפני שודאי יעשו תשובה! הט"ז רוצה לזכות את ישראל ולכן אומר שאין להזכיר במקום זה ענין של תשובה, שמא קמי שמיא גלוי שלא יעשו תשובה. אבל הב"ח יאמר, אדרבה, אנו סומכים על כך ש"קמי שמיא גלוי העתיד" שיעשו תשובה באמת (וממילא זו הזכרת זכותם ולא לגריעותא), שהרי "סוף ישראל לעשות תשובה"^{יט}! ועוד, בעצם זה

טו תהלים סו, ה. תנחומא וישב ד.

טז חולין ס, ב.

יז סוכה נב, ב.

יח כמבואר במיוחד בתורת חסידות איזביצא-לובלין.

יט זהר ח"ג עג, א.

כ בראשית רבה א, ד.

ט קידושין מט, ב.

י ברכות ח, א.

יא שמות ל, י.

יב אבות פ"ד מ"י.

יג כמבואר בספר התניא פרק ל.

יד הלכות תשובה פ"ז ה"ה.

אבל "אנו מתירין להתפלל עם העבריינים", מתירים את העבריינים מהקשר שלו לעבר, נותנים לו כח להשתנות בהווה ולהתקדם לעתיד הטוב. יותר בעומק ובחריפות: "מתירים להתפלל עם העבריינים", היינו שהצדיקים מגלים שהעבירות הפכו להיות. כלומר, לבסוף מתברר שכל מה שעשה האדם היה מותר – לאחר התשובה מתברר שכל העבירות היו צפויות מראש בכוונה העליונה, "הכל צפוי והרשות נתונה"^{כא}. אם כן, הקב"ה הוא שמתיר להתפלל עם העבריינים, כי מצדו גם העבריינים אינו חוטא, מצד דעת עליון, כפי שיתגלה לעתיד שהכל היה מותר, ממזיד יהפוך לשוגג ומשוגג למותר לכתחילה^{כב}, ויותר מזה לזכות ממש, מצוה גדולה (שמרוב גדולתה אינה כתובה בתורה בפירוש, תורה לשון היתר), וממילא כל היהודים קדושים. ושוב יש להדגיש: אפשר לחשוב שה"עבריינים" הם אנשים אחרים, לא אני... אך באמת כל אחד ואחד צריך לחשוב על עצמו שהוא העברייני וכעת מתירים לו להתפלל עם הצבור. ועוד, כל הצבור 'עברייני' שהרי כולנו באנו "מטפה סרוחה" (בעבר) וכולנו הולכים לאותו מקום... כולנו עדיין בגלות, "מפני חטאינו גלינו מארצנו"^{כג}, וכאשר זוכרים זאת היטב אזי כולם ראויים להתפלל באגודה אחת. בכל זה יש בזה שמחה גדולה מאד, ואפשר לומר שזהו הדבר הכי שמח ביום הכיפורים: כל הצדיקים בכל הדורות מתירים להתפלל עמנו, מהאבות ומשה רבינו עד צדיקי האמת היום – "בישיבה של מעלה ובישיבה של מטה" (ישיבה של מעלה ודאי מצטרפת לכל הצדיקים הללו, או שהם עצמם נקראים ישיבה של מעלה) – הם חפצים להצטרף עמנו וממילא בזכותם מתקבלות גם תפלותינו.

כא אבות פ"ג מט"ו.

כב ראה פרי הארץ דרוש לפרשת תשובה.

כג נוסח תפלת מוסף.

ישראל לקב"ה^{כד} (כפי שהוא לפני הצמצום) ולכן מקדימים את "דעת המקום ודעת הקהל", הקב"ה וישראל, לפני הישיבות התורה. ענין זה שייך במיוחד ליום הכיפורים, יום התשובה, "אחת בשנה", שעיקר הגילוי שלו הוא הקשר הישיר לקב"ה (המתגלה בכח התשובה, לאחר שהקשר דרך התורה נפגם).

מתירים את העבריינים

האמירה "אנו מתירין" אינה רק עבור הצדיקים, שיוכלו לצרף את העבריינים, אלא גם בעבור העבריינים עצמם. כן מודגש בדברי כנסת הגדולה^{כה} שמעדיף את הנוסח "להתפלל את העבריינים", ומפרש "לומר שמתירין את העבריינים מעבריינותן כדי להתפלל עמהם". וכיצד באמת מתירים את העבריינים מהעברות שהוא אחוז בהן? על ידי שמתעלמים מהעברה שלו! מעבירים את העברה מהמבט ומביטים רק בטוב שלו, "וירא און ולא יתבונן"^{כו}. כך מקיימים "עוד מעט ואין רשע" – להתרכז רק ב"מעט טוב" שיש בו, שהוא כל עיקר מהותו – ואז "והתבוננת על מקומו ואיננו"^{כז} – הוא איננו שם במקומו הקודם אלא במקום החדש כפי שאתה מתבונן (כמו שמסביר רבי נחמן^{כח}).

עברין חי בעבר, לא מסוגל להשתחרר מהעבירות שמלפפות אותו (במעגל חוזר של "עברה גוררת עברה"^{כט}). העברייני חי בעבר הפחות של עצמו, "מאין באת מטיפה סרוחה"^ל וניחא לו להיות כאותה טיפה סרוחה. יותר מזה, העברייני מגיע עד העבר של חטא אדם הראשון.

כא כמבואר בליקוטי שיחות ח"ח עמ' 408 ואילך.

כב שיירי כנסת הגדולה הגהות הטור או"ח תריט, מובא בשערי תשובה.

כג איוב י"א, יא.

כד תהלים לז, י.

כה ליקוטי מוהר"ן רפב.

כו אבות פ"ד מ"ב.

כז אבות פ"ג מ"א.

הסיפור החסידי

ר' אשר | צעקותיו ריפאו עצבותי

רבי אשר פריינד, מצדיקיה המיוחדים של ירושלים, נולד לרבי אריה מרדכי ולחיה רבקה דבורה, מצאצאי האדמו"ר רבי אהרן הגדול מקרלין. נישא לצביה, בתו של רבי אברהם שטרנברג מצפת. מצעירותו סייע לעניים, לנדכאים ולשבורי לב, ובמהלך השנים הקים את ארגון "יד עזרה" ומכל העולם פנו אליו לבקש עצה וברכה. היה חסידו של רבי אברהם אלימלך מקרלין, ולאחר פטירתו, בהשפעת חברו רבי גדליה קעניג, היה מבקר אצל רבי אברהם שטרנהרץ. חלק מהנהגותו היתה ההתבודדות, והיה ידוע כ"רופא הנפש" בדרך האמונה כשפסיכיאטרים ופסיכולוגים נהגו להיוועץ עמו. ה"דרך" הייתה גולת הכותרת של משנת רבי אשר, והוא עסק רבות להשיב אנשים בתשובה ולקרב אותם לאמונה טהורה בה' יתברך. נסתלק במוצאי יום כיפור תשס"ד לאחר שהכין את תלמידיו לכך שזהו יום פטירתו, ונטמן בהר המנוחות.

יום אחד הייתי מאוד שבור, ושלמה לוי, שהיה קשור גם הוא לר' אשר, הגיע אז לבני ברק. כשסיפרתי לו שאני שבור, ייעץ לי: סע לר' אשר לירושלים. נסעתי לשם, ור' אשר קיבל אותי בחדר האמצעי בביתו, שם עמדה הרבנית צביה ע"ה — אני זוכר שהכינה לו כוס מיץ גזר.

כשאמרתי לו שאני שבור, התחיל לצעוק עלי זמן רב. התביישתי מהנוכחים שראו אותו צועק עלי, אבל הרגשתי איך הצעקות שלו מרפאות את עצבותי ואני נעשה לאדם אחר — קיבלתי שמחה עצומה שאי אפשר לתאר. כל מילה שהוא צעק עלי היתה כמים קרים על נפש עייפה, ויצאתי משם בריה חדשה כשאני יודע באיזה עולם אני נמצא...

(ר' אשר — מפי תלמידיו)

בעקבות הסיפור הזה, נתבונן מעט בכח הצעקה המופלא של ר' אשר. מהיכן קיבל הצדיק את ההשראה להנהגה המיוחדת הזו?

ראשית, מקור משפחתו של ר' אשר הוא בחסידות קרלין, בה נהוג מדורי דורות לצעוק בקול אדיר בעת התפילה. גם בברסלב — חסידות ממנה קיבל ר' אשר רבות, ובעיקר את

כשסיימתי את לימודי בישיבת קול תורה בשנת תשכ"א, על פי עצתו של מורי הגרש"ז אויערבאך, הלכתי ל'חברון' ולאחר מכן לישיבת סלבודקה בבני ברק. שבת אחת באתי לירושלים, והקדמתי לבוא ביום חמישי. הלכתי ברחוב מאה שערים עם ידידי ר' אשר ולצמן, והנה מולנו פוסע יהודי אחר. אשר ולצמן אמר לי: הנה זה ר' אשר פריינד שחברנו ניסה להשפיע עליך, עוד בקול תורה, שתלך אליו — וסירבת. בא נגיד לו שלום!

ניגשנו ואמרנו לו שלום, ומיד התחיל לדבר אלינו ולדפוק לנו על הראש בדברי עבודה. הוא לא עצר מלכת אלא המשיך בכיוון הנגדי לשלנו, בכיוון ביתו. הלכנו אחריו עד לביתו, וכשהגענו אמר לי ביטוי לא קל. מדבריו השתמע כי כל התורה שלמדתי עד היום לא היתה תורה לשמה. באופן טבעי, אדם נוטה לעזוב את מי שמדבר אליו דיבורים כאלה ולא להביט לכיוונו כלל, אך אני הרגשתי את נפשי נקשרת בנפשו. לאחר מכן חזרתי לבני ברק לישיבה.

סוד החשמל. הרבה פירושים ישנם למילה החידתית הזו, וכאן היא מתפרשת כדיבור ושתיקה בו זמנית ממש – "חש" לעוברי האורח, ו"מל" ממלל דיבורי עבודת ה' לבן שיחו.

מקום לצעקת הנפש

כדי להבין עוד על דרכו המיוחדת של ר' אשר, נשים לב לתופעה מעניינת.

בחסידות חב"ד אין הדרכה להתבודד או לצעוק בתפילה, ולכאורה מודגש בה רק צידו הנסתר והדומם של הצדיק הירושלמי. אך גם שם, ישנו כיום מקום של כבוד לצעקות: המקום הזה הוא באמירת ה"פסוקים" של הילדים, כאשר ילד אחד עומד וצועק בכל כוחו: "תורה!" וכולם צועקים אחריו. ההנהגה הזו מבטאת כי גם בחינוך חב"ד, המדגיש את היותו של המוח שליט על הלב ואת ההתנהגות העדינה, צריך להיות מקום של כבוד לצעקה.

כאשר הרבי הנהיג זאת, ועודד ילדים לעמוד ולצעוק, היו חסידים שהדבר הציק להם. איזו מין הנהגה חב"דית היא זו, לעמוד ולצעוק פסוקים? ככה לומדים הילדים תורה, או נעשים פראי אדם? לכאורה זו טענה בעלת משקל, אך היא שגויה לחלוטין. על נוהג נוסף השנוי במחלוקת, הנקמה, אומרים חז"ל כי "במילתא, מיהא גדולה היא [במקום בו היא נצרכת, היא אכן דבר גדול]". כעין זה יש לומר גם על הצעקה.

הכח לצעוק הוא חלק מכוחות הנפש שנתן בה ה' יתברך, ויש עצמה גדולה וערך חינוכי גדול להבנה שמותר לצעוק לפעמים. נכון, הדבר צריך להיות במקום המתאים – ולכן צועקים דברי קדושה, בין אם מדובר בפסוקים, בדברי חיזוק או בזעקה של תפילה מתוך הלב. אך משהו עמוק נפתח בלב של ילד (ואף מבוגר) המקבל מקום לצעוק את צעקתו.

(שיעור ד' ניסן ע"ב)

עניין ההתבודדות שכונה בפיו 'פעלד' (שדה) – נהוגה 'תפילה בכח' ובצעקה רמה.

אף בתורה נכתב כי בני ישראל זעקו אל ה' מתוך השעבוד, ובכמה מקורות מדובר על צעקה אל ה' בתפילה – בין אם צעקה בלב, "צעק לבם אל ה'", ובין אם צעקה בפה כפשוטה. בכלל – חסידים נהגו לומר על התפילה כי "כשכואב, צועקים".

עם זאת, דווקא בתפילתו של ר' אשר לא נשמעו צעקות. בדרך כלל היה מתפלל בשקט ובצנעה, ואפילו משימוש כשליח ציבור התרחק. פעם, בצעירותו, כיבדו אותו בכך – וברגע שהקהל הבחין בנעימות המיוחדת של תפילתו שרר שקט חריג בבית הכנסת. ר' אשר הבחין בהתפעלות המיוחדת של הקהל, ולעולם לא חזר שוב אל החזנות.

הוא נהג להתפלל בשקט, בפינת בית הכנסת, ואחרי תפילתו היה אף מטאטא את בית הכנסת. מי שלא הכיר אותו יכול היה לחשוב שהוא השמש...

איפה היה ר' אשר צועק? כאשר יצא ל'פעלד', להתבודדות בשדה, היה צועק ומלמד את כולם לצעוק. אבל יותר מכך, כמו בסיפור שלנו, היה צועק כשדיבר בעבודת ה'. כפי שרואים בסיפורנו, לעיתים היה מוכיח בצעקות ממש את אחד המקורבים אליו, וכידוע שלקבל צעקה מצדיק זוהי זכות גדולה הממתיקה את הדינים מעל האדם.

גם בשאר דיבורי 'עבודה' היה צועק פעמים רבות. ר' אשר היה הולך ברחוב, ובדרך כלל היה מתלוצץ למישהו ומדבר איתו בעבודת ה'. כשהיה מתרגש מהדבור היה מדבר בקולי קולות, כמעט בצעקות, ואף אחד ברחוב, אפילו מי שעמד במרחק חצי מטר, לא שמע אותו ולא שם לב לצעקות.

ה'מופת' הקבוע הזה נותן טעם בביאור

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

הנחית הורים באופן המתקבל

בהשגחה פרטית אני מעביר קורס הנחית הורים לאברכים בחסידות קטנה מסוימת וב"ה האוירה מאוד חיובית וקבלתי פידבקים טובים [ואף הוזמנתי לטיש שמחת בית השואבה של החסידות].

כשישבתי עם הנהלת העמותה, סיפרתי להם על מכללת 'תורת הנפש' ועל כך שמקור החומרים אותם אני מלמד הוא מהרב והכל מסודר ע"פ הספירות וכו', והדבר העלה אצלם חשש שזה עלול 'להפחיד' את ההורים שיש כאן עסק של 'קבלה'. בנוגע לפרק שמבוסס על ספירת היסוד, הם ביקשו בפירוש לא להזכיר עניינים של פגם הברית, כיוון שזה נושא רגיש שרק הרבי אצלם מדבר על זה.

אני מצדי מרגיש שכן אפשר להסביר ולגלות יותר להורים המשתתפים בקורס באופן שיהיה מתקבל גם אצלם.

השאלה היא עד כמה להיות עדין ומתחשב ב'מקבלים' שם ובהנחיות העמותה?

מענה:

בודאי צריך להיות עדין ומתחשב, אך להיות "אתה" ולא מישוהו אחר. היה נחמד להתחיל כל שיעור עם ווארט על הפרשה מספר היסוד של החסידות הזו, לפי ההסברים שלנו.

עוד נקודה: לא צריך לקרוא לדברים שלנו קבלה, רק חסידות. ספירות זה לא קבלה, זה סיפורי צדיקים, כל ספירה היא צדיק ולכל צדיק יש את הסיפור שלו וה' אוהב צדיקים ו'סופר' את כולם (ובעצם "ועמך כלם צדיקים", ויש 'לספור' כל

יהודי, שכן "דבר שבמנין לא בטל"). אם חסר צדיק, אזי חסרה ספירה (אמנם כתוב "עשר ולא תשע, עשר ולא אחת עשרה", אבל כל אחד כלול מעשר עד אין סוף) וכל צדיק וצדיק מאיר כאבן ספיר.

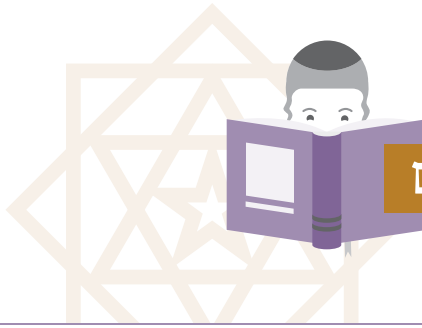
כל ההתבוננות שלנו היא "איה סופר את המגדלים", המגדלים תורה ותפלה ומעשים טובים.

תפלה – זרימה או קרב?

הרב מסביר בכמה מקומות שתפלה היא הדבר הכי טבעי לאדם ("ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו") ובדורנו הדגש הוא על דוקא על עבודת האתהפכא. לאור זאת, איך ניתן לפרש באופן ממתיק את מאמר הזהור המובא תדיר בחסידות "שעת צלותא שעת קרבא"?

מענה:

תפלה לשון הפלאה, ה' אליו מתפללים הוא פלא פלאים "דלית מחשבה תפיסא ביה כלל", ובכל זאת הוא שומע ועונה לנו בתפלותינו אליו יתברך. עיקר ההתבוננות בתפלה צ"ל בהפלאה של ה', וכך מתקרבים לפלא-עליון, היינו "שעת צלותא שעת קרבא", לשון התקרבות לצל (ע"ה = הפלאה, יא – "חד ולא בחשבן" – ברבוע) העליון ב"ה, "צללא דמהימונתא". תפלה כזאת היא תפלה שמחה מאד שהרי "צללא דמהימונתא" הוא זמן שמחתנו. שנה טובה ומתוקה

אָנְכִי וְהִילָדִים

הַמְדוֹר לִילְדֵי יִשְׂרָאֵל

חֶפֶץ נַחֲלָתוֹ

נוסף – הוא קושר בין שנים. החבל שקושר יהודי עם ה' יתברך נקרא "יעקב חבל נחלתו"!

פִּתְשָׁרוֹת

אחרי המריבה הגדולה עם אפרים לא האמנתי שדבר כזה יכול לקרות. אבל קדם אכניס אתכם לענין. תראה, כבר יותר מחדשים שאנחנו לא מדברים אחד עם השני, והכל בגלל אותה מריבה. האמת, 'לא מדברים' זו הגדרה קלה יחסית למה שקורה בפשט. הפכנו ממש לאויבים. לפני אותה מריבה בהחלט היינו, אני ואפרים, חברים. לא יודע אם הייתי מגדיר אותו החבר הכי טוב שיש לי, כזה שבא לך לשבת איתו בסודות הפמוסים שלך, אבל היה לנו קשר די טוב. כשההורים שלי נסעו לכמה ימים בחרתי להתארח אצלו (היו עוד כמה שרצו) והיה לנו בהחלט נחמד יחד. גם הוא היה מגיע אלי בכל מיני הזדמנויות כן שאפשר לומר שהקשר בינינו היה טוב ונעים, עד שקרה מה שקרה.

שלום ילדים!

השבת – שבת תשובה – נקרא בתורה את שירת האינו, אחת מעשר השירות שנאמרו בתנ"ך, שאותה אומר משה רבינו לפני הסתלקותו ואת תכנה הוא מבקש שנשגן על פינו – "ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם!" הרמב"ן בפרושו אומר שכל דברי ימי עם ישראל וכל יהודי ויהודי 'מקפלים' כלם בתוך דברי השירה.

אחד הפסוקים המיוחדים באותה שירה מתאר את הקשר המיוחד שיש בינינו, עם ישראל, לה' יתברך. לשון הפסוק היא: "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו". כלומר, עם ישראל הוא ממש חלק מה' והנחלה שבה הוא בחר להתגורר. למה נקראת נחלה זו בשם חבל? התשובה הפשוטה היא שפאשר אני רוצה לסמן שטח מסים בקרקע אני מודד אותו באמצעות חבלים, ומכאן מגיע הבטוי "חבל נחלתו".

אבל חוץ מלמדידה לחבל יש תפקיד

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"ה הרב שילה אופן.

אָהֵיהּ בֵּן אַתְּכֶם, גַּם אֲנִי לֹא נִהְיִיתִי
בִּישָׁה, וּבִטַח לֹא בַחֲכָמָה. בְּרָגַע שֶׁקִּלְטִיתִי
שָׁזָהוּ הַיַּחֲסָד, שְׁאִפְרִים הִפְנָה לִי אֶת גִּבּוֹ
לְחִלוּטִי, הִחֲלִטִיתִי לְהַשִּׁיב אִישׁ וְעַם כָּל
הַכֶּחֱ. "נִרְאָה לּוֹ?! הוּא לֹא יִבְגַּד בִּי, אֲנִי
כִּבֵּר אֲרָאָה לוֹ מָה זֶה...". הִפְעַלְתִּי אֶת
כָּל הַפְּשׁוּוֹת הַחֲבֵרָתִיִּים שְׁלִי וּפְשׁוּט
הַקִּמְתִּי חֲבוּרָה שֶׁל יְלָדִים נִגְדוּ, שֶׁדִּאֲגָה
לְמֶרֶד הֵיטֵב אֶת חֵייו!

לֹא אֲאָרִיךְ בַּחֲלֹק הַמַּצְעֵר הַזֶּה,
שֶׁכָּאֲמֹר אֲרֹךְ מֵעַל חֲדָשִׁים. אוֹמְרִים
שֶׁהַגִּשְׁם שִׁינֹרֵד בְּזִמְנֵי מַלְחָמָה וּמִפְרִיעַ
לְלַחֲמָה בְּאוֹיֵב מְרִטִיב גַּם אֶת הַצַּד
הַנִּלְחָם בּוֹ, אִזּוֹ גַּם בְּמַלְחָמָה בִּינֵינוּ
יִצְאָנוּ שְׂגִינִי עִם צִלְקוֹת. אֲנִי לֹא מַתְכַּנֵּן
לְצִלְקוֹת בְּגוֹף, בָּרוּךְ ה' לֹא הִדְרִידֵנוּ
מִמֶּשׁ לְפַגְיָעוֹת גּוֹפְנִיּוֹת, אֲבָל צִלְקוֹת
בְּנֶפֶשׁ כּוֹאֲבוֹת לֹא פָחוּת. בְּסוֹפָהּ שֶׁל
אוֹתָהּ מַעֲרָכָה מְרָה יִצְאָנוּ שְׂגִינִי חֲבוּלִים,
וְהָאֲמֵת, בּוֹדִידִים. בְּיוֹם בְּהִיר אֶתָּה מְגַלָּה
שֶׁכָּל הַחֲבֵרוּיּוֹת שְׁלָךְ עוֹסְקוֹת בְּדָבָר
אֶחָד — אֵיךְ לְגַרֵם צֶעַר לְמִישֶׁהוּ אַחֵר.
זֶה לֹא מִמֶּשׁ נִקְרָא 'בִּיחָד'...

פִּתְשֵׁנִית

אֵינִי יוֹדֵעַ כִּמָּה זִמְנֵי הִיָּתָה עוֹד
נִמְשַׁכֶּת הַמְרִיבָה, וְאִם נוֹדָה עַל הָאֲמֵת
— לְשִׁנֵּינוּ כִּבֵּר דִּי נִמְאָס מִמֶּנָּה, אֲבָל
מִשְׁמִים הִיא נִקְטָעָה, וְהָאֲמֵת שָׁזָה
קָרָה בְּצוּרָה דִּי מִפְתִּיעָה. אַחֵר הַצְּהָרִים
יִצְאָתִי לְגִנָּה הַקְּרוּבָה וּבִקְצָה הַמְרִחָק
אֲנִי מִבְּחִין בְּמִישֶׁהוּ מוֹזֵר שֶׁמִּבְּצִיץ

זֶה הַתְּחִיל מִמִּישֶׁהוּ קִטָּן שֶׁהָלַךְ
וְהִתְנַפַּח בְּצוּרָה לֹא הִינִינִית. בְּסוֹף הַכֹּל
אֲמַרְתִּי מִישֶׁהוּ לְחֵבֶר, שֶׁהִבִּין מִדְּבָרִי
מִישֶׁהוּ שֶׁבִּכְלָל לֹא הִתְכַּוְּנִיתִי. בְּרֵב
חֲכָמָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ יֵלֵךְ הוּא רֵץ לְסַפֵּר זֹאת
לְאִפְרִים. יֵאָמֵר לְזִכְרוֹתוֹ, אִפְרִים נָטָה לֹא
לְהֵאֱמִין לוֹ, וְלָכֵן נִגַּשׁ לְבָרֵךְ אֶתִּי בְּמָה
הַעֲנִנּוּ, אֲלֵא שֶׁבְּדִיוֹק בְּאוֹתוֹ רָגַע קָרָאוּ
לִי מִהִמְסִדְרוֹן לְרֹאוֹת מִישֶׁהוּ. יִצְאָתִי
בְּרִיצָה, אֲבָל אִפְרִים כִּבֵּר הַתְּחִיל לְחַשֵּׁשׁ
שֶׁהֲרִיצָה הִיָּתָה רַק הַתְּרוּץ, וּבְעֶצֶם אֵינִי
מַעֲנִין לְדָבָר אוֹתוֹ, וְאִם כֵּן יֵשׁ שְׂמִיץ שֶׁל
אֲמֵת בְּדָבָרִים.

כִּבְרָה בְּלִפְנֵי

מִכָּאֵן וְהִלָּא הַדְּבָרִים הַתְּגַלְגְּלוּ
בְּמַהֲרָאוֹת. אִפְרִים, שֶׁעֲדִין לֹא הִיָּה בְּטוֹחַ
בְּכֶךְ, סִפֵּר זֹאת לִילָד נוֹסֵף בְּפִתְהָ, חֵבֶר
שָׁלוֹ, אֲבָל שְׁלִי קִצַּת פָּחוּת, וְהַפְּרָשְׁנוֹת
שֶׁל אוֹתוֹ יֵלֵךְ לֹא הוֹתִירָה סִפֵּק. אִפְרִים
הִשְׁתַּכְנַע מִדְּבָרִיו וּכְתוּצָאָה מִכֶּךְ הַרְגִּישׁ
מִמֶּשׁ פְּגוּעַ. בְּצַעַד הִחֲלִטִי הוּא עֵבֶר צַד.
"אֲנִי וְדָזִי כִּבֵּר לֹא חֲבָרִים", הַכְרִיז בְּקוֹלִי
קוֹלוֹת. הָאֲמֵת שֶׁהִיָּיתִי בְּהֵלֶם, לֹא כָּל
כֶּךְ הַבְּנִיתִי עַל מָה וְלָמָּה. וּבִכְלָל, לָמָּה
לְהַכְרִיז בְּקוֹל לְפָנִי שֶׁכָּאֲתִי לְדָבָר אֶתִּי?
נִסִּיתִי לְפָנוֹת אֵלָיו, אֲבָל בְּצוּרָה יִשְׁרָה
הוּא פְּשׁוּט סָרֵב לְהִתְיַחֵס. גַּם כְּשֶׁשְׁלַחְתִּי
חֲבָרִים לְתוֹךְ בִּינֵינוּ וּלְהִבִּין עַל מָה
הַפֶּעַס נַעֲנִיתִי בְּזִלְזוּל מִפְּגוֹן — "אֵיזָה
'תְּמִים'... שְׁלֹא יִצִּיג הַצְּגוֹת, הוּא יוֹדֵעַ
בְּדִיוֹק!", הִיָּתָה תְּגוּבָתוֹ.

ת'ר'ע'ר אַקָרָת

נַחֲזֹר לַחֲבֵל שְׁלֹנוּ, שְׁקוֹשֶׁר אוֹתָנוּ
לֵה'. רִש"י מְפַרֵשׁ בַּתּוֹרָה וְאוֹמֵר שְׁכָל
חָבֵל שְׂזוּר מִשְׁלֵשָׁה חֲבָלִים דְּקִים, רְמוֹז
לְשִׁלְשֵׁת הָאֲבוֹת — אַבְרָהָם, יִצְחָק
וְיַעֲקֹב — שְׁקוֹשֶׁרִים אוֹתָנוּ לֵה'. בְּסִפּוֹר
הַתּוֹנִיָּה מְסַבֵּיר אֲדָמוֹר"ר הִזְקֵן שְׁגַם אוֹתָם
שְׁלֵשָׁה חֲבָלִים עֲשׂוּיִים מִגִּימִים דְּקִים,
כֶּךָ שְׁמִסְפָּרָם הַכּוֹלָל הוּא 613, רְמוֹז
לְתַרְי"ג הַמִּצְוֹת הַקּוֹשְׁרוֹת אוֹתָנוּ לֵה'.

אַבֵּל אוֹתוֹ חָבֵל עָלוּל גַּם לַהֲפָרָם
וּלְהַקְרַע זֶה עָלוּל לְקִרּוֹת בָּרָגַע שְׁיִהוּדִי
עוֹבֵר עֲבֵרָה, חָס וְחִלְיָלָה — הוּא קוֹרֵעַ
אֶת אֶחָד הַחוּטִים הַדְּקִים. וְמָה אִם
נִקְרָעוּ כָּל 613 הַחוּטִים? הֲאֵם הַקָּשֶׁר
נִתְקַ? בְּאִפּוֹ פָּשׁוּט — כּוֹ. אַבֵּל מִגִּיעָה
הַהֲפָתָעָה: אֲפָשֶׁר בְּהַחֲלֵט לְחַבֵּר אֶת
קִצּוֹת הַחֲבֵל וּלְקָשֶׁר אוֹתָם אֶחָד לַשָּׁנִי,
גַּם לְאַחֵר הַנִּתּוּק. חֲבוּר זֶה נִקְרָא תְּשׁוּבָה!
אַבֵּל הַהֲפָתָעָה הַגְּדוֹלָה הִיא מָה
שֶׁמִּתְגַּלֶּה לְאַחֵר חֲבוּר הַקִּצּוֹת: הַמְרָחֵק
שֶׁהִיָּה בֵּין הַשָּׁנִים שְׁאוּחִזִּים בַּקִּצּוֹת
הַמְרָחֵקִים מִתְקַצֵּר! הַנִּתּוּק וְהַקָּשֶׁר
שֶׁנִּקְשֶׁר בְּעֻקְבוֹתָיו מְגִלִּים עַד כִּמָּה אָנוּ
קְרוֹבִים!

שְׁנִזְכָּה לְגִלּוֹת עַד כִּמָּה ה' יִתְבָּרַךְ קְרוֹב!
שִׁבְתָּ שְׁלוֹם וּמִבְרָךְ!

רָז

מִתּוֹךְ הַצְמָחָה. אֲנִי מִתְקַרֵּב וּמִזְהֶה
מִתּוֹךְ הַסִּבָּה זוּג אוֹפְנִים מְטָמֵן הֵיטֵב.
בָּרָגַע רֵאשׁוֹן נִרְאָה שְׁמִישָׁהוּ הַסְתִּיר
אוֹתָם בְּכוֹנָה, כֶּךָ שְׁמֹן הַסֶּתֶם בְּעוֹד כִּמָּה
דְּקוֹת יַחֲזִירוּ בְּעָלֵי הָאוֹפְנִים לְקַחְתָּם,
אַבֵּל מִשָּׁהוּ גֵרָם לִי לַחֲשֹׁב אַחֲרָת. אוֹלִי
מִישָׁהוּ חֲמֵד לְצוֹן? אוֹלִי הַחֲבִיאוּ אוֹתָם
כָּאֵן מִבְּעָלֵיהֶם? זִנְקָתִי אֶל תּוֹךְ הַסִּבָּה,
שְׁלַפְתִּי אוֹתָם מִתּוֹכוֹ וּבִמְבָצַע מִזְרֹז הֵם
הִנָּחוּ עַל שְׁבִיל הַכְּנִיסָה, בְּדִיוֹק בָּרָגַע
שֶׁהִגִּיעַ לְמָקוֹם הַבְּעָלִים הַמְדֹאָגִים. וְמִי
הֵם הַבְּעָלִים? בְּטַח נִחַשְׁתָּם — אֲפָרִים!
הַשָּׁנִיָּה הִרְאֵשׁוּנָה הִיתָה מְבִיכָה. הוּא
הַבֵּיט בִּי וְאֲנִי בּוֹ, אַחֵר כֶּךָ הַבְּטָנוּ שְׁגִינוּ
עַל הָאוֹפְנִים, וְשׁוּב אֶחָד בְּשָׁנִי. "אָה, אֲזִי
זֶה לֹא אֶתָּה הַחֲבֵאָתָ לִי...", סָגַן אֲפָרִים.
"נָכוֹן", עֲנִיתִי בְּשִׁקָּט, "פָּשׁוּט הֵם הָיוּ
פֹה, לֹא יָדַעְתִּי שְׁלַקְחוּ לָהּ..."

עוֹד מִבֶּט מְבִישׁ, חִיוֵה, וּמֵאוֹתוֹ
רָגַע הַתְּהַפָּה הַגְּלִגְל. הַמְרִיבָה הַפְּכָה
לְהִיסְטוֹרִיָּה וְחִזְרוֹנוֹ לַחֲבֵרוֹת הִישָׁנָה.
לְאוֹתָהּ חֲבֵרוֹת? הָאֲמֵת שְׁלֹא. מוֹזֵר
לְשִׁמְעַ, אַבֵּל הַקָּשֶׁר בִּינֵינוּ דוֹקָא הַתְּחִזָּק,
אַפְלוּ יוֹתֵר מְלַפְּנִי אוֹתָהּ מְרִיבָה. אֲנִי
חוֹשֵׁב שְׁדוֹקָא בְּגִלָּל שֶׁהִתְנַהֲגָנוּ זֶה לָזֶה
בְּצוּרָה כָּל כֶּךָ מְנַכֶּרֶת הַפֹּה הַקָּשֶׁר לֵהוּיֹת
עִמָּךְ יוֹתֵר. הַיּוֹם אֲנִיחָנוּ יוֹדְעִים שְׁאֵף אֶחָד
לֹא יוֹכֵל לְקַלְקֵל אֶת הַחֲבֵרוֹת בִּינֵינוּ!

עבור מי מיועד מלך ישראל?

בראש השנה, בו אנו ממליכים את ה', אנו מדגישים שוב ושוב שהתכלית היא "מלוך על העולם כולו", קוראים "כל העמים תקעו כף" ודואגים שכל אשר נשמה באפו יאמר "ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה". עם ישראל מצד עצמו נמצא עם ה' במערכת יחסים קרובה, של אב ובן, ואינו זקוק לדיני המלכות – הוא 'מתנדב' להשתתף בהמלכת ה' רק כיורש-עצר הדואג להמליך את אביו, מתוך דאגה לכבוד אביו ולטובת המדינה. לכן, גם אם ביום הדין נמצאים בנו עוונות, אנו בטוחים שנצא זכאים בדין כבני המלך, וביום כפור הוא ימחל לנו את כל עוונותינו.

בדומה לכך, גם מלך ישראל שבעולם הזה צריך לדעת היטב שעם ישראל לא זקוק ל"מלך ככל הגוים", אסור לו להתנשא עליו באמת וחלילה מלהכביד עליו את עול המלכות. פני המלך צריכות להיות מופנות כלפי חוץ – לקדש שם שמים ברבים, להרחיב את גבול הקדושה, להחיל את מלכות ה' על בני העולם ולהזמין את כולם ל"בית תפלה לכל העמים".

בשיעור מאלף מראש השנה מתלכדים שני מהלכים מהפכניים מהגליונות האחרונים – **רפורמה קדושה ואנרכיה מתוקנת** – ומובהר כיצד דווקא על רקע האנרכיסטיות היהודית הטבעית מבטאת המלכת ה' את הרפורמה של דורנו, דור הגאולה, ומגלה שעם ישראל מיועד 'בשביל העולם', וכל מגמתו היא "לתקן עולם במלכות שדי".